

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
examensbenämning
Speciallärarprogrammet inriktning utvecklingsstörning
VT 2018

Elevassistentrollen i gymnasiesärskolan

The role of paraprofessionals in Special needs upper secondary school

Maria Forsberg

Sektionen för lärande och miljö

Författare/Author

Maria Forsberg

Titel/Title

Elevassistentrollen i gymnasiesärskolan

The role of paraprofessionals in Special needs upper secondary school

Handledare/Supervisor

Kamilla Klefbeck

Examinator/Examiner

Daniel Östlund

Sammanfattning/Abstract

Syftet med studien var att bidra med kunskap om elevassistenternas uppdrag inom särskolan, genom att lyssna till, jämföra och analysera speciallärare med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenters utsagor kring undervisningen inom gymnasiesärskolan. Drivkraften bakom studiens inriktning utgår från forskarens upplevelser inom såväl lärar-, som elevassistentrollen. Elevassistentrollen är komplex, men samtidigt viktig. Forskaren var nyfiken på hur samarbetet mellan professionerna såg ut i gymnasiesärskolan. Arbetet har utgått från tidigare nationell och internationell forskning kring bland annat elevassistenters roll, utbildning och funktion i undervisningen. Studien utgick från kvalitativa metoder, där forskaren genom kvalitativa forskningsintervjuer sökte olika aspekter av informanternas bild av omgivningen kring elevassistenters uppdrag, vad elevassistenter bidrog med till undervisningen samt hur samarbetet mellan speciallärare med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenter ser ut. Det teoretiska ramverk som studiens resultat har tolkats utifrån är Säljös (2016) beskrivning av sociokulturellt perspektiv, med betoning på begreppen *mediering* och *situerat*. Resultatet av studien visade att uppdraget för elevassistenter var mångfacetterat och handlade om både omsorgsuppgifter och pedagogiska uppgifter. Resultatet visade även att elevassistenten bidrog med teckenstöd, förflyttningar mellan aktiviteter och genom att stötta eleverna vid pedagogiska uppgifter. Även samarbetets förutsättningar belystes i resultatet och det beskrivs att god personkemi mellan professionerna emellan var avhängigt för att samarbete skulle fungera optimalt. Resultatet påvisade också att det skilde sig markant åt mellan elevassistenter och speciallärare vad gällde uppskattning av kollegor. Samtliga speciallärare kände uppskattning i någon utsträckning, medan ingen av elevassistenterna upplevde uppskattning på sin arbetsplats. Resultatet från studien beräknas inte bidra med generell kunskap eller allmänslitliga slutsatser, men kan ge en fingervisning kring hur det kan se ut i gymnasiesärskolan.

Ämnesord/Keywords

Speciallärare med inriktning utvecklingsstörning, elevassistent, gymnasiesärskola

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	8
1.1 Inledning och bakgrund.....	8
1.2 Syfte och frågeställningar.....	9
1.3 Syfte.....	9
1.4 Frågeställningar	9
1.5 Centrala begrepp.....	9
2. Tidigare forskning	11
2.1 Speciallärarens roll i förhållande till eleven	11
2.2 Elevassistenters utbildning	11
2.3 Kollegialt lärande	12
2.4 Elevassistenternas funktion i undervisningen	13
2.5 Elevassistenternas position i undervisningen	13
2.6 Elevassistenternas roll i träningskolan.....	14
2.7 Dilemma med och för elevassistenter.....	14
2.8 Kort sammanfattning av tidigare forskning.....	15
3. Teoretiskt ramverk	17
3.1 Centrala begrepp.....	17
3.2 Sociokulturell teori	17
3.3 Förstå omvärlden utifrån ett sociokulturellt perspektiv	18
3.4 Sociokulturell teori i förhållande till studien.....	19
4. Metod.....	20
4.1 Metodologiska perspektiv	20
4.2 Val av metod	20
4.3 Urval.....	21
4.4 Genomförande, bearbetning och analys	21

4.5 Tillförlitlighet, trovärdighet och generalisering	22
4.6 Etiska överväganden.....	23
5. Resultat och teoretisk tolkning	24
5.1 Förteckning av informanter	24
5.1.1 Sveaskolan	24
5.1.2 Parkskolan.....	24
5.2 Elevassistenternas uppdrag.....	25
5.2.1 Sveaskolan	25
5.2.2 Parkskolan.....	26
5.2.3 Sammanfattning av elevassistenternas uppdrag i de olika skolorna	27
5.3 Undervisningen – på vilket sätt och med vad bidrar elevassistenterna?	27
5.3.1 Sveaskolan	27
5.3.2 Parkskolan.....	28
5.2.3 Sammanfattning av vad elevassistenterna bidrar med i undervisningen på de olika skolorna	29
5.4 Samarbetets utformning – hinder och möjligheter	30
5.4.1 Sveaskolan	30
5.4.2 Parkskolan.....	32
5.2.3 Sammanfattning av samarbetets utformning – hinder och möjligheter på de olika skolorna	33
5.5 Teoretisk tolkning.....	33
5.5.1 Elevassistentens uppdrag utifrån ett sociokulturellt perspektiv.....	34
5.5.2 Hur elevassistenterna bidrar till undervisningen sett ur ett sociokulturellt perspektiv.....	35
5.5.3 Samarbetets utformning sett ur ett sociokulturellt perspektiv.....	36
5.6 Slutsatser	38
6. Diskussion	39

6.1 Metoddiskussion.....	39
6.2 Resultatdiskussion och slutsatser	40
6.2.1 <i>Samarbete och uppskattning</i>	40
6.2.2 <i>Elevassistenternas uppdrag</i>	41
6.2.3 <i>Elevassistenternas bidrag i undervisningen</i>	42
6.3 Praktisk relevans.....	42
6.4 Egen reflektion utifrån studiens slutsatser.....	44
6.5 Framtida forskning	44

Referenser

Bilaga 1

1. Inledning

1.1 Inledning och bakgrund

Under mina år som lärare i gymnasiesärskolan har jag ett otal gånger funderat över varför det skiljer sig så mycket åt mellan att jobba som speciallärare respektive elevassistent. Självklart skiljer sig utbildning och ansvar mellan de olika professionerna åt, men varför har jag en känsla av stark splittring mellan dessa yrkesgrupper? Beror det kanske på att de olika professionerna har just olika utbildning, handlar det om en mentalitet som så att säga sitter i väggarna på skolan eller vad kan det bero på? Elevassistenterna på min nuvarande arbetsplats involveras exempelvis inte vid förflyttning mellan de olika klasserna, men det skulle aldrig hända att rektorn skulle flytta på en speciallärare utan att först tillfråga denna.

I Högskoleförordningen förklaras vad en speciallärare respektive en specialpedagog förväntas arbeta med och dessa beskrivningar är relativt lika. Båda professioner ska självständigt kunna arbeta med barn och unga i behov av särskilt stöd, men specialläraren ska arbeta på individnivå utifrån sin specialisering och specialpedagogen på individ-, grupp- och organisationsnivå (SFS 2007:638, SFS 2011:186). På min gymnasiesärskola är även elevassistenterna mycket involverade i elevernas skoldagar med allt vad det innebär – ett måste för att ett samarbete ska fungera mellan speciallärare och elevassistent. Enligt Högskoleförordningen är det dock enbart specialpedagoger som ska fungera som handledare för sina kollegor. Vad blir kontentan av detta när det från ledningshåll påpekas att speciallärarna ska handleda elevassistenterna i de olika mentorsgrupperna? Blatchford, Webster och Russell (2012) beskriver att det är många länder i världen som använder allt fler elevassistenter i skolorna och att det är dags att börja fundera på vad elevassistenterna kan bidra med och mer strategiskt använda deras kunskaper och erfarenheter. Östlund (2012) beskriver elevassistentrollen som mångfacetterad och som mycket elevnära. Det finns lika många duktiga speciallärare som det finns kompetenta elevassistenter i skolorna och min erfarenhet är att gymnasiesärskolan behöver duktiga och motiverade elevassistenter för att skolformen ska fungera. Hedegaard-Sørensen och Langer (2012) beskriver vikten av ett nära samarbete mellan lärarna och elevassistenterna för att specialskolan ska fungera optimalt. Ahlefeldt Nisser (2014) menar att det är viktigt skapa förståelse och medvetenhet kring specialläraren och specialpedagogens roller och uppdrag. Genom att lyssna till, jämföra och analysera speciallärare med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenters tankar kring elevassistentrollen och dess uppdrag inom särskolan avser studien tydliggöra vad elevassistenterna har för uppdrag och hur båda professionernas samarbete kan utvecklas för bästa resultat. På nationell nivå är forskningsområdet inte speciellt beforskat, utan man får vända sig till internationella studier för att ta del av forskning kring elevassistentrollen. Eftersom området i stort sett saknar nationell forskning vill jag genom denna studie bidra med speciallärarens och

elevassistenters tankar kring elevassistentrollen i gymnasiesärskolan och förhoppningsvis skapa en förståelse kring professionen. Både Sharma och Salend (2016) och Östlund (2017) belyser dilemmat med att elevassistenten ibland får överta speciallärarens roll och vad det kan leda till. I föreliggande studie vill jag undersöka om elevassistenter och speciallärare i två svenska gymnasiesärskolor bär på samma erfarenheter som forskarna diskuterar.

Genom många års erfarenhet som lärare inom gymnasiesärskolan har jag sett och upplevt att elevassistenter har värdefull kompetens, erfarenhet och engagemang att bidra med i undervisningen, samtidigt har jag sett att elevassistenternas kompetens inte alltid används och att deras reflektioner inte alltid uppmärksammas. Utifrån Blatchfords et al. (2012) forskning om ett mer strategiskt användande av elevassistenter avser denna studie att bidra med kunskap om hur speciallärare, respektive elevassistenter, ser på elevassistenternas roll och funktion i gymnasiesärskolan. Tanken med studien är även att uppmärksamma det viktiga arbete som elevassistenterna bidrar med varje dag i skolan.

1.2 Syfte och frågeställningar

1.3 Syfte

Syftet med studien är att bidra med kunskap om elevassistenternas uppdrag inom särskolan, genom att lyssna till, jämföra och analysera speciallärare med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenters utsagor kring undervisningen inom gymnasiesärskolan.

1.4 Frågeställningar

- Hur ser uppdraget ut för elevassistenter i gymnasiesärskolan?
- Vad bidrar elevassistenterna med i undervisningen?
- Vilka svårigheter kan uppstå när speciallärare med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenter ska samverka för elevernas bästa?

1.5 Centrala begrepp

Speciallärare med inriktning utvecklingsstörning - En speciallärare med inriktning utvecklingsstörning är en pedagog med påbyggnadsutbildning som just speciallärare med inriktning utvecklingsstörning från högskola eller universitet på 90 hp. Enligt Ahlefeld Nisser (2014) ska specialläraren vara en kvalificerad samtalspartner inom sin specialisering och författaren tydliggör att specialläraren även ska jobba direkt med alla elever både i och utanför klassrummet.

Elevassistent – En elevassistent jobbar med elever i behov av särskilt stöd och inom särskolan är elevassistentens uppgifter av varierande karaktär. Enligt Östlund (2012) är rollen som elevassistent mångfacetterad och elevnära. De elevassistentuppgifter som författaren belyser är omsorgsgivande uppgifter, exempelvis matsituationer och

toalettbesök, undervisningsuppgifter, där de jobbar ”en-till-en” med en elev, samt att vara den förlängda armen mellan speciallärare och elev.

2. Tidigare forskning

I sökandet av litteratur har olika databaser använts bland annat SUMMON, ERIC och SWEPUB. De sökord som använts och kombinerats på olika sätt har varit assistentrollen i särskolan, special needs assistants, teaching assistants, teaching assistant intellectual and multiple disabilities samt speciallärarens roll.

2.1 Speciallärarens roll i förhållande till eleven

Specialläraren ska vara en kvalificerad samtalspartner och medverka i förebyggande arbete (Ahlefeldt Nisser, 2014). Författaren definierar att specialläraren ska arbeta *med* elever och jämför med specialpedagogen som ska arbeta *för* elever. Författaren beskriver att speciallärare har ett antal uppgifter och de kan bland annat arbeta med ämnesutveckling, gör klassrumsobservationer samt arbetar med enskilda elever, i mindre grupper samt klassrumsundervisning. Ett viktigt uppdrag för specialläraren, som Ahlefeldt Nisser nämner, är uppdraget att jobba direkt med elever och författaren poängterar att specialläraren numer ska arbeta med alla barn, inte enbart de i behov av särskilt stöd. I samband med att Ahlefeldt Nisser nämner att speciallärare ska arbeta med ämnesutveckling beskrivs det att specialläraren ska arbeta med ämnesutveckling genom att bland annat vara en kvalificerad samtalspartner. Med kvalificerad samtalspartner menar författaren att specialläraren ska genomföra didaktiska samtal med barn och unga samt leda samtal om ämnet med arbetslaget. Klang, Gustafson, Möllås, Nilholm och Göransson (2017) menar att specialläraren har vissa specifika arbetsuppgifter bland annat undervisning, arbete med sociala relationer, skolutveckling och uppföljning av elever.

Speciallärare och specialpedagoger beskrivs ofta i samma mening och om frågan ställs till rektorer menar Ahlefeldt Nisser (2014) att professionerna anses ha en slags spindelfunktion. Författaren påpekar att gamla och nya uppfattningar kring vad en speciallärarens uppdrag är ofta krockar varmed hon menar att kunskaperna som en speciallärare tillgodogjort sig under sin utbildning riskeras att inte användas som tänkt.

2.2 Elevassistenters utbildning

Martin och Alborz (2014) forskning kring elevassistenters utbildning belyser vad elevassistenter själva ser som viktigt i sin utbildning för att jobba med elever med inlärningssvårigheter och med funktionsnedsättning. Författarna menar att elevassistenterna i undersökningen uppskattade det stöd de fick från ledningen för att kunna vidareutveckla sina kunskaper och färdigheter, samtidigt som elevassistenterna ansåg att kurserna inom deras vidareutbildning var ganska knappa och inte lämpliga för dem. En majoritet av deltagarna i undersökningen menade att fokus på de allra flesta kurser riktade sig till elevassistenter som jobbade inom allmän utbildning och inte till de elevassistenter som arbetar med elever med inlärningssvårigheter. Martin och Alborz pekar tydligt på att

Utbildningsdepartementet i Storbritannien bör överväga att bredda och utöka kompetensutveckling för elevassistenter som arbetar med elever som har inlärningssvårigheter och med utvecklingsstörning, eftersom denna grupp av personal utgör en stor del av stödet i den pedagogiska verksamheten. Mäensivu, Uusiautti och Määttä (2012) förklarar att som elevassistent i Finland kan du välja två vägar till yrkesexamen; 1 års yrkesutbildning eller 2 års lärlingsutbildning. Alla institutioner som erbjuder utbildning av elevassistenter syftar till att a) få kunskap om arbetsmiljön, relevanta lagar och regler kring assistentrollen b) veta vad som påverkar hur människan växer, känna igen och förstå olika funktionsnedsättningar c) kunna stödja funktionell förmåga bland annat med första hjälpen och kommunikationsförmåga samt d) guida lärandet och då ha kunskap om grunderna i läs- och skrivsvårigheter och kring sensoriska funktionshinder. Utbildningen har 12 veckors praktik och är kopplad till yrkeslivet. Martin och Alborz (2014) påtalar att elevgruppen med funktionsnedsättning och inlärningssvårigheter har samma rättigheter till utbildning som alla andra barn och därför bör den engelska regeringen satsa på relevant utbildning för den elevassistentgrupp som jobbar med nämnda elever. Mäensivu et al. (2012) diskuterar begreppet yrkeskompetens för elevassistenter och beskriver olika dimensioner. Författarna nämner bland annat formell kompetens, faktisk kompetens, utnyttjad kompetens och kompetens på arbetsplatsen. I elevassistenternas fall menar Mäensivu et al. att grundutbildningen/grundkvalificeringen (den formella kompetensen) markerar startpunkten, men att elevassistentens professionella utveckling företrädesvis sker efter yrkesutbildningen (faktisk kompetens och kompetens på arbetsplatsen).

2.3 Kollegialt lärande

Något som framkom ur Martins och Alborzs (2014) studie var att de elevassistenter som genomför fortbildning inom sin profession, samtidigt som de arbetar önskade regelbunden vägledning om olika kommunikationsstrategier i det egna klassrummet för att på så sätt applicera sina kunskaper från utbildningen i den egna praktiken. Från pedagogernas håll menades det att det fattades tid för att tillmötesgå elevassistenternas önskemål eftersom andra krav inom skolans ramar upptog tiden. Mäensivu et al. (2012) menar att lärare och elevassistenter allt mer arbetar tillsammans i klassrummen och kollegialt lärande blir allt vanligare. Att upprätthålla yrkeskompetens och hela tiden ha kompetensutveckling är dock betydelsefullt, enligt Mäensivu et al. Martin och Alborz påpekar att det är rektorers och chefers uppgift att ansvara för att det införs processer och avsatt tid för kollegialt lärande och då ska det gälla både pedagoger och elevassistenter. Utifrån resultaten drar Mäensivu et al. slutsatsen att elevassistenternas uppdragsbeskrivning varierar från skola till skola och resultaten pekar dessutom på att i många fall måste elevassistenterna jobba med problem som involverar ett samarbete med myndigheter på olika sätt. Mäensivu et al. menar att mer tid bör ges till elevassistenter att delta i arbetsgemensamma aktiviteter såsom kafferaster och möten. Elevassistenternas olika utbildning och arbete ställer olika utmaningar på deras professionella kompetens och de borde, enligt författarna, få chansen att fortsätta

vidareutbilda sig inom området. Mäensivu et al. menar att deltagarna i studien verkade på det klara med sin grunduppgift – nämligen arbeta med elevers lärande och utveckling.

2.4 Elevassistenternas funktion i undervisningen

Blatchford, Webster och Russell (2012) menar att det är en stor andel elevassistenter som jobbar i skolorna i England idag och att fler och fler elever kommer i kontakt med elevassistenter varje dag. Elevassistenter har blivit en viktig del i att inkludera elever med inlärningssvårigheter i den så kallade vanliga skolan. Författarna pekar på att tidigare rapporter och undersökningar mer visar förhållandet och samarbetet mellan elevassistenter och pedagoger och de menar att lite uppmärksamhet har lagts på att förstå samarbetet mellan elev och elevassistent, samt hur olika arbetsmodeller från ledningen ska kunna anpassas för att fungera i verkligheten. Blatchford et al. (2012) beskriver att de med utgångspunkt i DISS "Deployment and impact of support staff" från 2009 insåg att det måste till en grundläggande omvärdering kring hur elevassistenter används i skolan. Författarna menar att det vanligaste sättet att använda professionen är genom att ge dem en pedagogisk roll i klassrummet. Det är, enligt författarna, vitalt att det blir tydligt vad som förväntas av elevassistenterna och författarna menar att det är orimligt att förvänta sig att elevassistenterna ska kunna jobba på samma sätt som pedagogerna förväntas jobba. Blatchford et al. beskriver att det är många länder i världen som använder allt fler elevassistenter i skolorna och att det är dags att börja fundera på vad de kan bidra med och mer strategiskt använda deras mångfacetterade kunskaper och erfarenheter. Östlund (2012) beskriver elevassistentrollen som mångfacetterad och som mycket elevnära – från omsorgsgivande uppgifter och undervisningsuppgifter till att skapa en interaktion mellan elev och speciallärare. Hedegaard-Sørensen och Langer (2012) beskriver vikten av ett nära samarbete mellan lärarna och elevassistenterna för att specialskolan ska fungera optimalt. Blatchford et al. belyser även vikten av att pedagogerna ansvarar för alla elevers lärande. Författarna menade att efter projektets avslutande blev pedagogerna mer medvetna om sitt ansvarsområde gentemot elever och elevassistenter och det var tydligt att de som deltog i projektet kände sig mer uppskattade, värdefulla och mer självsäkra i sin roll, sitt uppdrag och sina förmågor. Författarna beskriver att många länder däribland Sverige, Nya Zeeland och Sydafrika är länder som har diskussioner med både akademiker och politiker hur användningen av elevassistenter ska se ut i framtiden.

2.5 Elevassistenternas position i undervisningen

Östlund (2012) belyser i sin avhandling olika positioner, som eleven kan anta gentemot den undervisning i vilken den ingår; den uppmärksamma och responsiva eleven, den upplevande eleven, den väljande och autonoma eleven, den utforskande eleven, den oengagerade eleven, den omsorgstagande eleven och den lekande eleven. Författaren beskriver att det handlar om de kontextuella villkor i de processer som eleverna ingår i där de kontextuella villkoren har betydelse för bland annat elevers delaktighet och inlärning. De positioner som eleverna antar kan även användas för att tolka elevassistenternas

position. Östlund menar att personal ofta intar en mer kontrollerande roll i interaktionen om interaktionen sker mellan kända parter. Östlund beskriver att elever med olika funktionsnedsättningar som går i träningskolan kan bli involverade i och ha ett utbyte av horisontella relationer, men att det krävs att eleverna blir erbjudna dessa kontexter och att de inte enbart är placerade i ensidiga undervisningstillfällen där de inte möter dessa möjligheter.

2.6 Elevassistenternas roll i träningskolan

Det finns en rad uppgifter som elevassistenterna i träningskolan har, enligt Östlund (2012). De har i vissa fall uppgifter av undervisande karaktär där elev och elevassistent jobbar ”en-till-en” och i dessa fall befinner sig inte pedagogen i rummet. Elevassistenterna har i många fall en omsorgsinriktad uppgift då de hjälper till vid toalettbesök, vid förflyttningar (transitioner) och vid matsituationer. Östlund menar också att elevassistenterna har som uppgift att positionera eleverna utifrån den aktuella situationen eleven befann sig i. Hedegaard-Sørensen och Langer (2012) har gjort en likartad studie i Danmark där samarbete mellan elevassistenter och pedagoger undersöktes. Det skilde sig kring vad de olika elevassistenterna arbetar med och hur mycket handledning de har. Om elevassistenten är osäker på sin roll och sina uppgifter kan pedagogen ge handledning på ett mycket tydligt sätt och påvisar då tydligt att pedagogen tog ett stort ansvar för själva undervisningen.

2.7 Dilemma med och för elevassistenter

Både Östlund (2012), Sharma och Salend (2016) och Blatchford et al. (2012) pekar på dilemman som kan uppkomma genom elevassistentrollen i särskolan. Sharma och Salend beskriver att när elever med funktionsvarianter blev undervisade av elevassistenter i smågrupper eller enskilt undermineras inkluderingen. Sharma och Salend beskriver vidare att elever blev beroende av elevassistenterna och på så sätt minskade elevernas självständighet och deras interaktion med andra elever. Gång på gång fick elevassistenterna ta ett betydande ansvar för elevernas undervisning utan stöd från läraren (Sharma & Salend, 2016).

Östlund (2017) belyser det mångfacetterade uppdrag som en elevassistent kan jobba med i sin roll som elevassistent i särskolan. Det kan handla om omvårdnad, undervisning enskilt och i mindre grupper och förflyttningar, men även uppgifter som att koka kaffe och hämta studiematerial. Författaren menar att här framkommer dilemman med närhet och distans för elevassistenten i uppdraget då för mycket närhet kan innebära att eleven inte blir så självständigt som den kan bli eller inte ställs för relevanta utmaningar. En för stor distans kan exempelvis betyda att eleven känner sig utanför det gemensamma i en aktivitet, ett sammanhang och/eller samspelet med kamrater. Östlund påpekar att om elevassistenten får för mycket ansvar för undervisning och planering kan det innebära att läraren kan lämna över ansvaret och distanserar sig från sina uppdrag. Enligt Östlund (2012) ingick eleverna framför allt i vertikala relationer med elevassistenterna och lärarna under skoldagen och

eleverna kunde på så sätt inte i någon större omfattning ingå och vidareutveckla horisontella relationer med andra elever.

Något som Östlund (2017) problematiserar tydligt är elevassistentrollen i förhållande till eleverna. Han menar att elevassistenterna ibland ersätter läraren och dess uppgifter och skapar på så sätt en distans och en minskad kontakt mellan olika elever. Författaren påpekar också att elevassistentens närvaro ibland kan bidra till att eleven inte blir så självständig som den kan bli och att det då leder till ett större beroende av vuxna kring eleven. Både Östlund (2017) och Blatchford et al. (2012) menar att det är dags att tänka över hur elevassistenters arbete och uppgifter ska organiseras för att skapa bästa möjliga förutsättningar för både elever och personal i särskolan. Östlund pekar på att lärare i särskolan inte alltid har utbildning och erfarenhet av att handleda elevassistenter som är i behov av vägledning. Författaren menar vidare att om elevassistenter och lärare får utveckla sitt samarbete kan det innebära att elevassistenterna känner sig mer betydande och värdefulla i sitt uppdrag. Östlund förklarar att det tyvärr finns flera faktorer som kan bidra till att det ofta byts personal bland elevassistenterna och det menar författaren bland annat beror på låga löner, låg uppskattning av de arbetsuppgifter och arbetsförhållanden som elevassistenterna ställs inför.

2.8 Kort sammanfattning av tidigare forskning

Vid genomgång av forskning, artiklar och avhandlingar är det tydligt att studiens forskningsområde inte är speciellt beforskat på nationell nivå, varav de flesta referenser i denna studie är internationella. Östlund är den referens vilken har ägnat tid åt att studera elevassistentrollen i särskolan och då denna studie ligger nära hans forskningsområde var det naturligt att använda Östlund som huvudsaklig referens.

Det mest centrala i avsnittet tidigare forskning kommer här att lyftas i en kort sammanfattning.

Mäensivu et al. (2012) drar utifrån sina resultat slutsatsen att elevassistenternas uppdragsbeskrivning varierar från skola till skola, vilket även andra forskare diskuterar. Flera forskare, bland annat Martin och Alborz (2014) och Mäensivu et al. diskuterar kring elevassistenters krav utbildning. I Sverige finns inte motsvarande krav på utbildning. Att jobba som elevassistent i särskolan är, enligt Östlund (2017), ett mångfacetterat yrke med en mängd uppdrag och ansvarsområden. Det handlar bland annat om undervisning enskilt och i mindre grupper, omvårdnad och förflyttningar mellan aktiviteter. Östlund beskriver också att om elevassistenten får för mycket ansvar för undervisning och planering riskerar läraren att lämna över sitt pedagogiska ansvar och distansera sig från sina uppdrag. Författaren lyfter även fram dilemman som kan uppkomma då elevassistentrollen diskuteras. Östlund påpekar bland annat att elevassistentens närvaro kan hämma eleven i sin självständighet och det kan leda till ett större vuxenberoende.

Vidare diskuterar Östlund (2017) kring att lärare i särskolan ibland saknar både erfarenhet och utbildning inom handledning, vilket kan försvåra lärarens arbete i förhållande till elevassistenterna i behov av vägledning. Blatchford et al. (2012) beskriver hur elevassistenterna efter författarnas projekt kände sig mer uppskattade och värdefulla. Även Östlund diskuterar kring elevassistenters uppskattning. Östlund belyser elevassistenternas uppskattning i samband med att han diskuterar ett utvecklat samarbete mellan lärare och elevassistenter i särskolan och vad det samarbetet kan bidra till. Vidare förklarar Östlund att låg uppskattning är en faktor till varför elevassistenter inte stannar länge i yrket.

Min intention med studien är att bidra med kunskap om elevassistenternas uppdrag inom särskolan, genom att lyssna till, jämföra och analysera speciallärare med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenters utsagor kring undervisningen inom gymnasiesärskolan. Min studie tar avstamp i framför allt Östlunds forskning och studien kommer att bidra med fördjupad kunskap kring elevassistentrollen i gymnasiesärskolan.

3. Teoretiskt ramverk

I följande kapitel presenteras och beskrivs arbetets teoretiska ramverk med ett sociokulturellt angrepp. Det är ur sociokulturella perspektiv som den teoretiska tolkningen senare kommer att bygga på för att nå syftet med studien, det vill säga att bidra med kunskap om elevassistentrollen och elevassistentens uppdrag samt hur speciallärare och elevassistenter i gymnasiesärskolan ser på elevassistentens uppdrag. Det sociokulturella ramverket har valts som ram för tolkning, då studien söker svar på frågor som med fördel kan tolkas utifrån resonemang om samspel mellan individer, utifrån såväl de biologiska resurser människan har, samt hur människan lär genom interaktion med andra.

3.1 Centrala begrepp

Mediering – ”Mediering innebär att vårt tänkande och våra föreställningsvärldar är framvuxna ur, och därmed färgade av, vår kultur och dess intellektuella och fysiska redskap” (Säljö, 2016, s. 81). Författaren menar att människan tolkar sin omvärld med en form av förförståelse utifrån sin kontext. Författaren förklarar vidare att begreppet mediering härstammar från Vermittlung, vilket betyder förmedla på tyska. Säljö beskriver att Vermittlung insinuerar att människan inte står inför en blank, otolkad omvärld utan snarare används intellektuella och fysiska redskap för att förstå omvärlden.

Situerat – Med begreppet situerat menar Säljö (2016) att människan handlar utifrån sina egna erfarenheter och kunskaper i olika kontexter. Författaren beskriver att människan agerar utefter så som denne tror att omgivningen skulle agera eller reagera i samma situation.

3.2 Sociokulturell teori

Säljö (2016) beskriver grundpelaren i ett sociokulturellt perspektiv med att människan ses som en biologisk individ med av naturen givna mentala och fysiska resurser (språkliga och/eller intellektuella) och det som är intressant utifrån perspektivet är, enligt författaren, hur samspelet mellan individer och det kollektiva fungerar utifrån de biologiska resurser människan har. Säljö förklarar att människan är kommunikativ och lär genom interaktion med andra människor och på så sätt formas mönster i samhället. Vidare menar författaren att det är just detta samspel med det kollektiva som bidrar till att människan har utvecklats genom att se på förfäders erfarenheter och hur dessa skapat nya erfarenheter i nuet.

Den historiska utvecklingen finns närvarande i det nuvarande. Men i alla dessa processer är kommunikation/interaktion mellan människor avgörande. Det är genom kommunikation som sociokulturella resurser skapas, men det är också genom kommunikation som de förs vidare. Detta är en grundtanke i ett sociokulturellt perspektiv (Säljö, 2016, s. 22).

Genom interaktion med omvärlden möter människan andra människor och kan då utbyta lärdomar med varandra och på så sätt kan nya färdigheter i samspel med andra bidra till

utveckling (Säljö, 2016). Författaren skriver vidare att social interaktion innebär att människor umgås och berörs av andra människor och att denna sociala interaktion kan leda till att individerna inrättar sig efter de sociala spelregler som förväntas av dem i olika sammanhang. Säljö använder begreppet *situerat* och menar att utifrån ett sociokulturellt perspektiv kan människans handlande ses som situerat i sociala sammanhang. Människor handlar med utgångspunkt i sina erfarenheter och med utgångspunkt i förvärvade kunskaper utifrån vad individen upplever att situationen kväver. Individens agerande innebär både kontinuitet och förändring, vilket betyder att människor agerar på ungefär samma sätt i vardagssituationer men vid krav och ovanliga situationer kan människor agera annorlunda och gå utanför det som ses som det normala i en specifik situation. Säljö beskriver att människor använder rutiner för att lösa okända och kända situationer och han menar att den sociala praktiken, individen och redskapen är element som behövs för att förstå individens handlande i alla situationer. Dock påpekar författaren att alla handlingar bör ses i och relateras till sammanhang och verksamheter. Att förstå ett sociokulturellt perspektiv innebär att kunna förstå kopplingen och sammanhanget mellan fysiska individuella handlingar, tänkande och kommunikation, menar Säljö, (2016).

3.3 Förstå omvärlden utifrån ett sociokulturellt perspektiv

Individens sätt att förstå verkligheten, kommunicera med andra och tänka är inte genetiskt förprogrammerade utan de är skapade av kulturella och sociala skeenden. Säljö (2016) menar att omvärlden skapas av människans egen tanke om hur världen ser ut och författaren påpekar att det är därför olika kulturer skapas runt om i världen. Människor i världen hjälper varandra att förstå situationer utifrån gemensamma erfarenheter, tolkningar och tankemönster genom att dessa kontexter *medieras* eller förtolkas – det vill säga situationerna är färgade av och framvuxna ur den kultur som råder där individerna befinner sig. Med andra ord är inte omvärlden otolkad utan den ses utifrån de fysiska och intellektuella redskap som ingår i varje människas sociala praktik. Säljö (2013) beskriver att individer är medierande resurser för varandra och författaren menar att en menande blick eller ett specifikt tonläge berättar för den man talar med hur den ska agera i sammanhanget. Författaren påpekar att det ibland uppkommer svårigheter vid mediering för det är inte alltid som mottagaren av budskapet förstår kontexten. Exempel som Säljö (2013) lyfter är bland annat att inte alla individer vet hur noter medierar musik och författaren menar då att mediering inte förenklar i alla sammanhang.

Säljö (2016) menar att individer använder språket både inom sig själv – för att skapa förståelse och begriplighet för den enskilda individen, men språket används också mellan olika personer (den kollektiva interaktionen) av samma anledning. Ofta används språket mellan människor för att hålla ett samtal vid liv med ett givande och tagande mellan individerna i kontexten med gemensamma spelregler utifrån den kultur personerna kommer ifrån.

Med ett sociokulturellt perspektiv menar Nilholm (2016) att beteenden och mänskliga handlingar bör ses i en social och kulturell kontext. Alla handlingar sker i ett sammanhang och om det ska analyseras bör det ske i relation till sammanhanget. Nilholm förklarar att kommunikation har en central roll inom det sociokulturella perspektivet och att det handlar om att teorin vill påvisa hur mening skapas genom framför allt kommunikation. Författaren diskuterar även hur interaktion mellan människor kan ses som en del i ett sociokulturellt perspektiv och att det är då även viktigt att analysera själva interaktionen för att få ett mätbart resultat. Nilholm diskuterar för- och nackdelar med ett sociokulturellt perspektiv och han menar att det är viktigt att inse att nämnda perspektiv omfattar grundantaganden kring hur verkligheten är skapad, exempelvis att människan är en aktiv varelse i samhällsvetenskapens tolkning. Författaren skriver vidare att om teorin används rätt kan den vara en stor tillgång vad gäller att förstå och tolka skeenden, men att det är viktigt att som forskare vara medveten om teorin ska användas deskriptivt eller normativt, vilket fokus som lyfts för att inte missa något viktigt under själva användandet och analyserandet samt om och i så fall hur det kan bidra till en kunskapsutveckling inom det fält som ska beforskas.

3.4 Sociokulturell teori i förhållande till studien

För att nå syftet med studien, att bidra med kunskap om elevassistenternas uppdrag inom särskolan, genom att lyssna till, jämföra och analysera speciallärare med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenters utsagor kring undervisningen inom gymnasiesärskolan, kommer begreppen *mediering* och *situerat* användas vid den teoretiska tolkningen av resultatet. Säljö (2016) menar att människan handlar utifrån sina erfarenheter och så som de förväntar sig att andra människor skulle agera i liknande situation (situerat). Med mediering menar Säljö att människan tolkar sin omvärld med en form av förförståelse utifrån sitt sammanhang. Dessa begrepp kommer att ställas i relation till informanternas svar eftersom studien utgår från ett sociokulturellt perspektiv.

4. Metod

4.1 Metodologiska perspektiv

Utifrån insamlad empiri har en kvalitativ ansats använts för att nå syftet med studien, det vill säga bidra med kunskap om elevassistenternas uppdrag i särskolan, genom att lyssna till, jämföra och analysera speciallärare med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenters utsagor kring undervisningen inom gymnasiesärskolan. Genom kvalitativ forskningsintervju söker forskaren varierande aspekter av informanternas bilder av omgivningen (Kvale & Brinkmann, 2014). Författarna beskriver att en kvalitativ forskningsintervju handlar om att finna sammanhang och strukturer, utifrån ett närmare perspektiv till det som undersöks, medan det kvantitativa mer går på bredden, med ett större avstånd till det som studeras. Kvale och Brinkmann förklarar att det produceras kunskap utifrån ett samspel mellan informant och intervjuare. Kvalitativ forskning har fokus på generella frågeställningar i exempelvis intervjuguiden och vikten läggs vid respondenternas egna synsätt och uppfattningar (Bryman, 2011). Bryman menar att vid en kvalitativ intervju kan forskaren avvika från intervjuguiden och ha följdfrågor för att få detaljerade svar. Kritiker till kvalitativ forskning menar att det är i stort sett omöjligt att generalisera forskningsresultatet i andra miljöer än där forskningen har bedrivits, vilket Bryman belyser. I denna studie handlar det ej om att generalisera hur elevassistentrollen och uppdragen upplevs i alla gymnasiesärskolor i landet, utan det handlar om att dra slutsatser utifrån ett fåtal personers upplevelser varmed en kvalitativ ansats används.

4.2 Val av metod

För att nå resultat kring en jämförande studie mellan speciallärares och elevassistenters syn på sin roll och samspelet mellan dessa professioner har semistrukturerade intervjuer genomförts (Bryman, 2011). Bryman beskriver semistrukturerade intervjuer som flexibla, men att de utgår från en intervjuguide där respondenten har frihet att utforma sina svar. Intervjuguiden behöver inte följas till punkt och pricka utan forskaren har frihet att ändra ordningen på frågorna och till och med lägga till följdfrågor som inte finns nedtecknade i intervjuguiden. Under intervjuerna blev det ibland följdfrågor till informanterna och intervjuguiden följdes inte helt, utan forskaren till studien använde guiden som en påminnelse kring vad forskaren ville ha svar på. Repstad (2007) påpekar att intervjuguiden ska ses som en minneslista kring det eller de ämnen som ska belysas i intervjuerna. Det är inte heller enbart intervjuguiden som bör vara flexibel, även intervjuaren bör vara flexibel och följa och anpassa sig efter de olika respondenterna. Både Bryman (2011) och Repstad (2007) benämner även semistrukturerade intervjuer för djupintervjuer eller kvalitativa intervjuer. Även Kvale och Brinkmann (2014) beskriver kvalitativa intervjuer och menar att den kan likna ett vardagligt samtal, men att den har som mål att få fram mångsidiga beskrivningar av kvalitativa aspekter av världsbilden från den som intervjuas. Kvale och Brinkmann förklarar att det ställs krav på intervjuaren och det kan innebära att intervjuaren

måste lyssna till både vad som sägs och det som inte sägs – alltså läsa mellan raderna. Intervjuerna blev, som beskrevs ovan, som samtal och forskaren var flexibel både med att ställa rätt frågor vid rätt tillfälle och att hoppa över en fråga som besvarades i frågan innan.

Repstad (2007) beskriver att observationer kan användas för att studera människor och exempelvis se hur de uppför sig i olika situationer. Till uppsatsen var det tänkt att använda deltagande observation vid ett tillfälle efter intervjuerna för att på så sätt undersöka hur professionerna samarbetar och om deras olika uppdrag syns i arbetet. Enligt Fangen och Sellerberg (2011) innebär deltagande observation att forskaren interagerar och samtalar med personerna som samtidigt observeras. Fangen och Sellerberg menar att denna metod för forskaren närmare deltagarna i sin undersökning och det kan också innebära att forskaren får tillgång till saker som deltagarna inte vill diskutera under en intervju. Bryman (2011) påtalar att det skiljer sig betydligt åt hur mycket forskaren väljer att interagera och delta med deltagarna som observeras. En kombination av semistrukturerade intervjuer och deltagande observation var tänkt att användas för att nå syftet med studien, men på grund av tidsbrist valdes istället att lägga fokus vid intervjuerna.

4.3 Urval

Urvalet av intervjupersoner var ett målinriktat urval utefter syftet med studien. Ett målinriktat urval innebär att forskaren väljer ut deltagare att intervjua vilka forskaren anser vara relevanta för undersökningen (Bryman, 2011). I studien kan urvalet närmast betraktas som målinriktat utifrån att forskaren har valt ut informanter utifrån bedömningen att dessa har förkunskap, erfarenhet och kompetens inom forskningsområdet. Det har intervjuats tre speciallärare och tre elevassistenter med erfarenhet av arbete inom gymnasiesärskolan. Informanterna var strategiskt utvalda utifrån att de dagligen arbetar i gymnasiesärskolan, har stora kunskaper kring hur det är att jobba inom skolformen samt att de tillhör de professionerna som avses. Forskaren har personlig kännedom om informanterna genom sitt yrkesliv, men informanterna arbetar inte och har inte heller tidigare arbetat i samma arbetslag som forskaren. Ingen av informanterna har med andra ord arbetat i direktkontakt med forskaren och de är inte i beroendeställning till forskaren på något sätt. Relationen till informanterna var av det slaget att forskaren gjorde bedömningen att informanterna skulle kunna svara fritt på frågorna utan att ge forskaren det svar informanterna trodde att forskaren ville ha.

4.4 Genomförande, bearbetning och analys

Informanterna kontaktades via mail eller telefon för att forskaren skulle få en uppfattning av hur många som var intresserade av att delta i intervju kring deras uppfattning om elevassistenterna uppdrag i gymnasiesärskolan. Alla tillfrågade gav sitt medgivande och därefter bestämdes tid och plats för intervjun. Själva intervjuerna genomfördes på avskild plats, där inga obehöriga kunde avbryta intervjun. Innan intervjuerna startade förklarade och tydliggjorde forskaren för de etiska aspekter som ska följas vid en intervju, se vidare

beskrivning under rubriken, ”Etiska ställningstaganden”. En intervjuguide, se bilaga 1, användes som stöd då intervjuerna genomfördes. Intervjuerna spelades in och därefter transkriberades samtliga intervjuer. Det var 132 minuter inspelat material utifrån intervjuerna och sammanlagt 21 sidor transkriberad text. Inledande småprat transkriberades ej, då forskaren var säker på att det inte skulle komma att användas i studien (Repstad, 2007). Transkriberingen innebar att forskaren översatte talat språk (intervjuerna) till skriftlig form, där pauser och punkter tydligt markerades vid översättningen från talat till skriftligt språk (Kvale & Brinkmann, 2014). Därefter gjordes en innehållsanalys för att få fram det huvudsakliga innehållet i det insamlade materialet (J. Aspelin, personlig kommunikation, 23 mars, 2018). Innehållsanalysen gjordes ur resultatet utifrån syfte och frågeställningar samt teoretiska utgångspunkter i studien. Utifrån informanternas svar kodades nyckelord och uttalande från informanterna kategoriserades för att underlätta identifiering längre fram i analysprocessen. Enligt Kvale och Brinkmann används både kodning och kategorisering omväxlande med varandra, vilket även gjordes i detta fall. De nyckelord och begrepp som utkristalliserade sig var elevassistenternas uppdrag, vad de bidrog med i undervisningen samt samspelet mellan speciallärare och elevassistenter. Dessa nyckelord och begrepp användes för att utveckla kategorier. Kvale och Brinkmann beskriver att målet med att utveckla kategorier, som så att säga hittar de studerande erfarenheterna och handlingarna, är att hitta likheter och skillnader utifrån intervjusvaren. Författarna beskriver att likheter och skillnader ofta leder till nya urval av data. I denna studie har begreppen elevassistenternas uppdrag, vad de bidrog med i undervisningen samt samspelet mellan speciallärare och elevassistenter lyfts fram och likheter och skillnader mellan de olika informanternas svar kategoriserades. Denna kategorisering av intervjusvar gjorde att det enklare gick att överblicka materialet, vilket även Kvale och Brinkmann diskuterar. Citaten i resultatdelen är valda eftersom forskaren anser att just de citaten ger en tyngd utifrån trovärdighet och citaten visar tydligt vad informanterna anser om elevassistentrollen utifrån frågorna forskaren ställde. Efter sammanfattningen av resultatet gjordes en teoretisk tolkning av resultatet utifrån studiens teoretiska ramverk. Under arbetet med resultat och teoretisk tolkning beaktades vad Bryman (2011) formulerar kring att se analysen/den teoretiska tolkningen som en kontinuerlig process genom arbetet.

4.5 Tillförlitlighet, trovärdighet och generalisering

Under större delen av sitt yrkesliv har forskaren arbetat inom gymnasiesärskolans verksamhet och dessa erfarenheter kan ha påverkat hur resultatet har bearbetats och tolkats. Erfarenheterna kan ha påverkat svaren, men samtidigt kan de ha fungerat som en slags grundsyn och på så sätt hjälpt forskaren att tolka resultatet. Det bör tydliggöras att tanken med studien inte var att dra några generella slutsatser kring elevassistentrollen i gymnasiesärskolan, utan studien kan ses som en analytisk generalisering där forskaren har gjort en välöversvärd värdering kring om forskningsresultatet kan ge vägledning om studien skulle göras om i en liknande situation (Kvale & Brinkmann, 2014). Enligt Kvale och

Brinkmann är trovärdighet och tillförlitlighet begrepp som används inom kvalitativt inriktad forskning och därför användes de även i denna studie.

4.6 Etiska överväganden

Vad gäller forskningsetik och principer har Vetenskapsrådets (2002) rekommendationer kring de fyra etiska kraven; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* följts för de som intervjuats. De olika kraven är viktiga delar i arbetet kring forskningsetik. Syftet med studien och att deltagandet var helt frivilligt och kunde avbrytas om informanten så önskade förklarades innan intervjun påbörjades (*informationskravet*). Vidare förklarades att deras medverkan var helt konfidentiell genom att geografisk placering, skola och personnamn aidentifierats (*konfidentialitetskravet*). Intervjusvaren kommer enbart att användas i denna studie (*nyttjandekravet*). *Samtyckeskravet* innebär att deltagarna själva bestämmer över sin medverkan och eftersom samtliga informanter var över 18 år krävdes inte intyg från vårdnadshavare kring deltagande i intervjuerna.

5. Resultat och teoretisk tolkning

Inledningsvis görs en förteckning av informanterna utifrån de två skolor där intervjuerna ägde rum. Speciallärarna med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenterna kommer att benämnas utifrån profession och bokstav på den skola de är anställda på. För att kunna skilja informanterna åt kommer även en siffra att skrivas i anslutning till profession och bokstav på skola.

5.1 Förteckning av informanter

5.1.1 Sveaskolan

På Sveaskolan, vilken är den större skolan, intervjuades två speciallärare och två elevassistenter. Förteckningarna av informanterna, där S står för Sveaskolan och numret direkt efter bokstaven S innebär i vilken ordning speciallärare och elevassistent intervjuades, blev följande:

- Speciallärare-S1
- Speciallärare-S2
- Elevassistent-S1
- Elevassistent-S2

Speciallärare-S1 hade erfarenhet av att jobba inom särskolan i många år, medan Speciallärare-S2 hade färre år inom skolformen. Elevassistent-S1 hade snart fem år i yrket, medan Elevassistent-S2s erfarenhet sträckte sig till 15 år inom särskolan.

5.1.2 Parkskolan

På Parkskolan intervjuades en speciallärare och en elevassistent. Förteckningarna av informanterna, där P står för Parkskolan och numret direkt efter bokstaven P innebär i vilken ordning speciallärare och elevassistent intervjuades, blev följande:

- Speciallärare-P1
- Elevassistent-P1

På Parkskolan hade Speciallärare-P1 jobbat som speciallärare i 15 år och Elevassistent-P1 hade 18 år i yrket som elevassistent.

5.2 Elevassistenternas uppdrag

Här redovisas en beskrivning av resultatet kring elevassistenternas uppdrag på de olika skolorna.

5.2.1 Sveaskolan

På Sveaskolan var skolan organiserad i två arbetslag med sammanlagt nio speciallärare, 26 elevassistenter och 41 elever. Det uttalade elevassistentuppdraget från rektors håll, enligt alla informanter, var att följa eleverna hela skoldagen och stötta dem i deras utveckling utifrån behov och elevernas förutsättningar. Elevassistent-S2 förtydligade vad hen ansåg vara elevassistentens uppdrag och hen menade att rollen som elevassistent var bred och mångfacetterad med både omsorgsgivande uppdrag och pedagogiska uppdrag i klassrummet. Hen förklarade att elevassistenternas uppdrag var att vara den förlängda armen mellan specialläraren och eleven och att vara eleverna behjälpliga – från skoldagens början till skoldagens slut.

...det är ju allt från att hämta på morgonen, till matsalen, till toabesök och det sociala till skolarbete, det är ju väldigt, väldigt brett arbete kan jag känna och jag trivs väldigt bra... (Elevassistent-S2)

Även Speciallärare-S1 påtalade den breda roll som Elevassistent-S2 betonade. Speciallärare-S1 förklarade att hen som speciallärare försökte skapa en atmosfär i klassrummet där bemötande och förhållningssätt var nyckelord. Hen jobbade för att skapa ett jämlikt klimat där specialläraren och elevassistenten delade på vissa omsorgsuppgifter såsom matsituationer och toalettbesök, men hen påtalade att det var hens jobb att planera och det var elevassistenternas uppdrag att framför allt vara den ”omsorgsgivande komponenten”. Elevassistent-S1 hade samma syn på själva uppdraget för elevassistenterna, men hen menade att det är ett mycket krävande jobb med många svåra uppgifter. Elevassistent-S1 förklarade att ibland upplevdes det att hen fick trola med knäna för att få uppdraget och allt det praktiska kring eleverna att gå ihop. Elevassistent-S1 menade att det berodde på vilken speciallärare hen jobbade med och att uppgifterna varierade mycket från mentorsgrupp till mentorsgrupp. Elevassistent-S1 påtalade även att hen anser att det är specialläraren som har det pedagogiska ansvaret och att elevassistenten ska vara som en länk mellan elev och speciallärare.

För det är inte mitt jobb att göra material och tillverka material så att det finns. Jag kan visst bli ombedd att göra grejer och jag tycker det är roligt att göra saker, men jag tycker inte man ska släppa elever helt och bara förlita sig på att assistenter ska lösa allting. För då blir det mer förvaring än pedagogiskt lärande. För jag har inte utbildning i det pedagogiska lärandet (Elevassistent-S1).

Speciallärare-S2 berättade att hen såg elevassistentens roll som att de skulle hjälpa till och genomföra den planerade undervisningen, vilken specialläraren planerade och ansvarade för. Hen upplevde att elevassistenten ofta blev en sorts kommunikationscentral mellan specialläraren och eleverna, där elevassistenterna hjälpte till att tolka eleverna och framföra

elevernas behov om specialläraren inte uppmärksammade dessa. Speciallärare-S2 menade också att elevassistenterna nästan självklart fick en närmare relation till eleverna eftersom det var elevassistenterna som också tog hand om omsorgsbehoven vad gällde lunch och toalettbesök.

Samtliga informanter från Sveaskolan var överens om att elevassistentrollen hade en stor betydelse för gymnasiesärskolan och att skolformen inte hade fungerat utan denna profession. Dock uttalade elevassistenterna det på ett mer tydligt sätt.

Väldigt stor betydelse – rent krasst ibland större än pedagogernas många gånger. Vi är de som är närmast hela tiden. Vi finns där i stort sett hela, hela tiden för eleverna. Vi ser hur eleverna mår. Vi lär oss läsa av eleverna bättre än många pedagoger som bara träffar dem en stund. Så vi är väldigt betydelsefulla (Elevassistent-S1).

Speciallärare-S1 diskuterade kring hur förändring kring arbetsuppgifter från förr till nu mellan speciallärare och elevassistenter. Hen förtydligade genom att beskriva att förr hade speciallärarna sina arbetsuppgifter och elevassistenterna sina, men att de nu mer gå in i varandra. Hen påtalade att förr var det elevassistenterna som skötte raster, matsituationen och toalettbesök och specialläraren jobbade med eleverna i klassrummet. Speciallärare-S1 menade att det hade varit relativt hierarkiskt tidigare, men att hen hade märkt att gränserna mellan professionernas arbetsuppgifter mer och mer suddats ut.

5.2.2 Parkskolan

På Parkskolan var skolan organiserad i ett arbetslag med tre speciallärare, tio elevassistenter, tre personliga assistenter och 16 elever.

Elevassistent-P1 beskrev elevassistentuppdraget med att hen var med eleverna från att de kom till skolan tills att de åkte hem. Hen förklarade att det hinner hända många olika saker på en dag och hen är behjälplig med eleverna kring att lösa konflikter eleverna emellan, kärleksbekymmer, ombytessituationer, toalettbesök samt matsituationer. Elevassistent-P1 påtalade att hen tog ett stort ansvar för eleverna och hen vidareutvecklade sina tankar genom förklara att den ansvarskänslan inte fanns bland alla hens kollegor, vilket medförde att arbetsuppgifterna inte var jämt fördelade utan att de som tog mer ansvar ofta fick jobba mer. Hen påtalade dock att skolformen inte hade fungerat om det inte fanns många elevassistenter i mentorsgrupperna.

Hade det inte varit för assistenterna hade det inte fungerat ju. Vi är med eleverna hela dagarna, pedagogerna är med vissa delar under dagen, men vi är där hela tiden. Jag kan ju känna att vi är närmare eleverna än vad pedagogerna är (Elevassistent-P1).

Speciallärare-P1 beskrev framför allt elevassistentrollen som en länk mellan elev och lärare. Hen förklarade vidare att det var elevassistentens uppgift att hjälpa eleverna i klassrummet och i undervisningen samt vad gällde hygien. Även vissa kontakter med vårdnadshavare vad gällde viss information påtalade Speciallärare-P1 som en stor avlastning vilket elevassistenterna var behjälpliga med. Hen beskrev också att hen tyckte att elevassistentrollen var en svår roll då det inte är enkelt att avgöra när man som elevassistent ska backa och när den ska hjälpa till med olika uppgifter och dilemman som eleven ställs inför.

”Ibland är det avgörande att ha en elevassistent i gruppen, ibland behöver man låta elevassistenten gå ut (Speciallärare-P1).

5.2.3 Sammanfattning av elevassistenternas uppdrag i de olika skolorna

- På båda skolorna beskrev elevassistenterna att de var med eleverna från skoldagens början till skoldagens slut och var dem behjälpliga under alla situationer som kan uppstå under en skoldag, så som matsituationer och toalettbesök.
- På båda skolorna förväntades elevassistenterna jobba med både pedagogiska och omsorgsgivande arbetsuppgifter.
- På båda skolorna uttalade elevassistenterna att skolformen inte hade fungerat utan deras profession.
- Det var framför allt Speciallärare-S1 som tydligt beskrev en grundtanke med en jämlik uppdelning av omsorgsuppgifterna mellan professionerna.

5.3 Undervisningen – på vilket sätt och med vad bidrar elevassistenterna?

5.3.1 Sveaskolan

Speciallärare-S1 påtalade att elevassistenterna bidrar med en mångfald i klassrummet, vilket medför en bredd i mentorsgruppen där många personers erfarenheter tas tillvara. Det är inte enbart speciallärarens tankar som gäller, förklarade Speciallärare-S1 vidare.

...speciellt att det är ungdomar och kan man hitta de där samspejlsmöjligheterna så tycker jag att det gynnar elevernas lärande i och med att vi är olika och vi har olika erfarenheter. Och naturligtvis bidrar de med sina kunskaper och sina erfarenheter inom området särskola ju, men också mycket deras personligheter, de som personer, deras intressen...(Speciallärare-S1)

Hen beskrev hur elevassistenterna hjälpte eleverna i klassrummet med förflyttningar mellan rullstol och arbetsstol och att tillsammans med eleverna genomföra de uppgifter som specialläraren hade planerat. Även Speciallärare-S2 förklarade att elevassistenterna hjälpte eleverna att utföra sina, av specialläraren, planerade arbetsuppgifter i klassrummet. Hen menade vidare att hen ofta fick kloka tankar och idéer från elevassistenterna och att de ibland tog initiativ till förändringsarbete i klassrummet. Hen poängterade även vikten av

att lyssna och lita på varandra som kollegor och låta varje profession få utrymme i klassrummet.

Elevassistent-S1 menade att det var olika vad hen bidrog med till undervisningen beroende på vilken elev hen jobbade med och hur pass insläppt hen blev av specialläraren. Hen förklarade att hen ofta jobbade ensam med en elev utanför klassrummet och då menade hen att hen var mycket betydelsefull där eleven fick stöttning och hjälp med uppgifter den skulle jobba med. Elevassistenten förklarade och hjälpte ibland aktivt till med att skriva åt eleven om det behövdes. Vid de tillfällen då Elevassistent-S1 jobbade i klassrummet med speciallärare höll hen sig i bakgrunden och stöttade både elever och speciallärare vid behov. Elevassistent-S2 hade liknande erfarenheter vad gällde vad hen kände att hen bidrog med till i undervisningen. Hen påtalade även att det handlar om speciallärarens inställning till sina kollegor och vilken speciallärare hen jobbade med. Hen förklarade vidare att i vissa grupper kunde hen uppmuntra eleverna till att svara på frågor och vara som en trygghet för eleverna, medan hen i andra grupper var mer avvaktande och väntade in specialläraren som hen upplevde "pekade med hela handen" och inte ville bli ifrågasatt. Elevassistent-S2 beskrev:

...jobbar man med en pedagog som ser att alla behövs, pedagogen behövs, assistenten behövs, alla behövs som lite mer jämlika, då känns det som om man har lite större befogenheter och att det jag säger betyder något och det betyder liksom lika mycket och då har man en mycket skönare atmosfär och då kan jag ta beslut och så kan man säga att jag bestämde så här eller så här... (Elevassistent-S2)

Vidare beskrev Elevassistent-S2 att professionerna lär sig av varandra och att det förekommer kollegialt lärande som både elevassistenter och speciallärare senare kan applicera i verksamheten. Både Elevassistent-S2 och Elevassistent-S1 påtalade dock att den fortbildning som var genomfördes tillsammans med övriga skolan sällan var anpassad efter elevassistenternas behov, utan den vände sig oftast mot gymnasieskolan. Speciallärare-S1 ansåg att fortbildningen och det kollegiala lärandet hade ökat i jämförelse med tidigare år, men hen antydde att det kom från kollegorna själva och inte från ledningen.

5.3.2 Parkskolan

På Parkskolan var Speciallärare-P1 tydlig med vad elevassistenterna bidrog med till undervisningen. Hen menade att det framför allt handlade om teckenkunskap, hygien och ombyte vid idrottsundervisningen och vid matsituationen. Hen ansåg att elevassistenterna var viktiga i klassrummet och att deras stöttning och hjälp var betydelsefulla för både specialläraren och eleverna. Elevassistent-P1 menade att det berodde på vilken speciallärare som var i klassrummet med vad hen hjälpte till med. I många fall fanns elevassistenterna hela tiden vid elevernas sida och stöttade dem i deras olika uppgifter.

Det kan vara så att pedagogen delar ut en uppgift till eleverna att de ska göra den, men sen är det vi assistenter som sitter med eleven och förklarar på ett sätt så att de förstår och gör det på ett enklare sätt för de lämnar ju över en arbetsuppgift och där kan jag känna nu att det kommer en uppgift och sen är det vi som ska förklara så att eleven förstår och där får man ju tänka till och förklara på ett sätt som är förståeligt för dem (Elevassistent-P1).

Elevassistent-P1 förklarade även att hen uppdaterade speciallärarna kring status på gruppen och enskilda elever då speciallärarna inte var med eleverna hela dagarna. Elevassistent-P1 påtalade att det var många nya speciallärare på Parkskolan och hen menade att de nya kollegorna upplevdes som osäkra och förlitade sig mycket på de rutinerade elevassistenterna. Elevassistent-P1 ansåg att hen hade försökt komma med information, idéer och tips kring eleverna till speciallärarna, men upplevde att hen inte blev lyssnad på och att speciallärarna inte tog till sig information.

Elevassistent-P1 menade att vid något tillfälle fick personalen lyssna på varandras erfarenheter och det var oftast om någon hade varit iväg på utbildning och fick återberätta vad fortbildningen hade inneburit. Elevassistent-P1 ansåg att det enbart var några som fick åka på fortbildning eftersom ekonomin inte tillät det.

Nej, det är ju sämre med det. Det finns ju inga pengar. Så att det blir inte mycket av det (Elevassistent-P1).

Vidare förklarade hen att de fortbildningar som erbjöds sällan var anpassade till elevassistenterna utan var mer generella utbildningar vända mot gymnasieskolan.

5.2.3 Sammanfattning av vad elevassistenterna bidrar med i undervisningen på de olika skolorna

- På de båda skolorna ansåg speciallärarna att elevassistenten bidrog med att stötta eleverna med uppgifter som speciallärarna hade planerat.
- Elevassistenterna menade att de förklarade på ett sätt som eleverna förstår då specialläraren gav en arbetsuppgift till eleverna.
- På de båda skolorna var elevassistenterna överens om att det beroende på vilken speciallärare de jobbade med så skiftade deras medverkan i och påverkan på undervisningen.
- Samtliga elevassistenter ansåg att fortbildningen som de erbjöds ofta inte var anpassad och riktad mot gymnasiesärskolan utan det var generella utbildningar vända till övriga gymnasieskolan.

5.4 Samarbetets utformning – hinder och möjligheter

5.4.1 Sveaskolan

Samarbetet ser mycket olika ut i de olika mentorsgrupperna, förklarade Speciallärare-S2. Hen förtydligade att frågan var svår att svara på och menade att det handlade om vilka relationer specialläraren och elevassistenten hade. Enligt Speciallärare-S2:s erfarenhet fungerade samarbetet bäst om professionerna hjälptes åt och lyssnade på varandra. Hen menade att med hjälp av elevassistenternas input i undervisningen upplevde Speciallärare-S2 att hen gjorde ett bättre jobb, både med planering och undervisning eftersom elevassistenterna var med eleverna hela tiden och kunde på så sätt förmedla elevernas tankar till specialläraren.

Både Elevassistent-S1 och Elevassistent-S2 var överens om att det handlade om vilken personal som ingick i de olika grupperna och att det berodde på om specialläraren ville involvera elevassistenterna i eller inte. Enligt Elevassistent-S1 fanns det någon speciallärare som ville att elevassistenterna skulle hålla sig i bakgrunden och sköta omsorgen, men inte agera så mycket i undervisningen. Det främjar inte samarbetet om den ena parten inte får komma till tals utan bara så att säga ska sköta markservicen. Hen poängterade dock att det var stor skillnad mellan speciallärarna och hen ansåg att gott samarbete uppstod om man involverar båda professionerna, pratar och lyssnar på varandra. Elevassistent-S2 påtalade att utan samarbete är arbetet svårt och hen lyfte även vikten av att de båda professionerna lyssnar och litar på varandra.

Jag tror man hade, alla hade mått bättre om man kan hjälpas åt. Ja, men samarbete är ju jätteviktigt, har man inte samarbete går ingenting, så jag tycker att alla ska tänka till så att man får ett bra samarbete. Det är ett stort mål som man ska ha när man jobbar tillsammans – att det inte blir på någons sätt utan att alla får komma till tals och att man verkligen samarbetar och att man litar på varandra, det är verkligen viktigt (Elevassistent-S2).

Speciallärare-S1 diskuterade kring hur samarbetet mellan professionerna hade förändrats över tid och hen betonade att speciallärare och elevassistent var beroende av varandra för att få ett bra klassrumsklimat. Hen förklarade vidare att ett bra samarbete kräver att professionerna lyssnar på varandra, att de hjälps åt med arbetsuppgifterna och att de alla jobbar för eleverna. Det var även viktigt för hen att det fanns humor bland kollegorna, så att de också hade roligt tillsammans.

De svårigheter kring samarbete som speciallärarna lyfte rörde framförallt situationer i klassrummet. Speciallärare-S1 påtalade att det kunde uppstå bekymmer om hen uppfattades

som för bestämmande och styrande och om hen handledde i en elevspecifik situation kring bemötande i klassrummet så kunde hen upplevas som kränkande.

Samtalet kan verkligen balansera på en knivsegg hur jag uttrycker mig och då kan det bli svåra konflikter, ja. Det kan det. Om man jobbar som elevassistent måste man nog vara otroligt flexibel och klara av att bli handledd i alla möjliga situationer (Speciallärare-S1).

Även Speciallärare-S2 hade upplevt svårigheter i samarbetet med elevassistenterna. Hen menade att konflikter och samarbetssvårigheter kunde uppstå om professionerna inte respekterade varandras yrkesroller, inte lyssnade på varandra och när kollegorna i klassrummet inte nådde fram till varandra.

Elevassistenterna å sin sida upplevde att svårigheter i samarbetet kunde uppstå om speciallärarna ansåg sig själva stå högre i rang och bestämde allting.

Det har hänt med någon pedagog att man har kommit med förslag, man har hört något från eleverna, vi skulle jättegärna laga mat, det skulle vara så himla roligt och de skulle så himla gärna vilja laga det här och så går man till pedagogen och nej, det bestämmer inte du, du kan inte komma här, det är jag som står för läroplanen och då blir det absolut inte av. Då har det ändå kommit från eleverna och personal som tycker det är roligt och då får man bara tvärt nej och då tycker jag att det krockar, när man inte kan se att det är eleverna som tycker något är kul, och då blir pedagogen lite auktoritär och menar att du kan inte komma här och det tycker jag är tråkigt. Man tappar ju all glädje liksom...(Elevassistent-S2)

Elevassistent-S1 menade att det kunde uppkomma svårigheter om hen ansåg att specialläraren hade planerat en uppgift som hen som elevassistent tyckte var för svår för eleverna eller inte anpassad i tillräcklig utsträckning. Om hen påtalade för specialläraren att eleven inte förstod uppgiften, upplevde Elevassistent-S1 att specialläraren inte ville lyssna. Elevassistent-S1 menade att hen förstod att det är svårt att göra fem anpassningar till fem olika elever, men hen ansåg att det var det som är jobbet med att vara speciallärare.

Elevassistent-S2 beskrev att hen ansåg att personliga kvalitéer, hur du är som människa och din personlighet som viktiga komponenter kring både samarbete och framgång i klassrummet. Hen förklarade att hen hade stött på speciallärare som verkligen lade ner sin själ i arbetet med eleverna samtidigt som hen hade mött lärare som hade samma planering vecka ut och vecka in. Utifrån nämnda förutsättningar menade Elevassistent-S2 att samarbetet varierade mellan professionerna beroende på hur kollegers personlighet var.

Upplevelsen hos Elevassistent-S1 var att många kollegor kom till skolan, gjorde sitt jobb och gick hem igen. Hen menade att de ofta gick förbi varandra i de olika mentorsgrupperna och inte såg eller uppskattade varandras arbete. Hen kände sig uppskattad av sin närmsta speciallärare och hen upplevde att speciallärare gärna ville ha med hen på utflykter etcetera. Elevassistent-S1 menade att situationen såg annorlunda ut några år tidigare;

Det finns pedagoger som säger ”bra jobbat”. Och det var verkligen jätteskönt att få höra det för då var det verkligen sällsynt att man fick höra det. Och med tanke på det jobbet jag utförde då och det kan jag säga. Nej, men jag känner mig nog mer uppskattad nu... (Elevassistent-S1)

Speciallärare-S2 upplevde sig uppskattad på olika sätt av sina kollegor. Hen beskrev hen kunde känna sig uppskattad i sin mentorsgrupp, när hen kände att kollegorna förstod varandra och inga missförstånd uppstod.

Jag kan känna mig uppskattad på ett personligt plan och jag kan känna mig uppskattad på ett yrkesmässigt plan. Jag känner mig nog oftast uppskattad i skolan, inte på ett yrkesmässigt plan, utan på ett mer personligt, haha (Speciallärare-S2).

Speciallärare-S1 kände sig uppskattad flera gånger om dagen. Det kunde vara vid starten av dagen och i samtal med kollegor, men framförallt av speciallärarna i arbetslaget. Hen menade också att hen fick mycket uppskattning av andra elevassistenter som inte tillhörde mentorsgruppen utan som hen träffade vid andra aktiviteter. Elevassistent-S2 hade en annan erfarenhet vad gällde uppskattning. Hen tyckte att de som kollegor kunde bli betydligt bättre på att ge varandra uppskattning och beröm. Det vore lättare att komma med konstruktiv kritik och ifrågasättande om man också kunde ge beröm och uppmuntra varandra, menade hen. Elevassistent-S2 ansåg att hen inte i nuläget kunde finna någon situation som hen kände sig uppskattad som elevassistent.

5.4.2 Parkskolan

På Parkskolan menade Speciallärare-P1 att samarbetet mest handlade om daglig kontakt mellan speciallärare och elevassistent med uppdatering om elevgruppen, gemensam planering framåt samt att hjälpa varandra med övriga uppgifter i skolan som toalettbesök. Hen beskrev att i klassrummet behöver hen ibland hjälp med tecken som stöd i undervisningen av elevassistenten och nu kunde specialläraren ge elevassistenten ett kort tecken och elevassistenten hjälpte då snabbt till med att leta fram tecknet i tecken-appen de använde och på så sätt menade Speciallärare-P1 att samarbetet fungerade bra professionerna emellan. Elevassistent-P1 menade att det berodde på vilken speciallärare hen jobbade tillsammans med. Hen förklarade att;

Vissa lärare funkar jättebra ju där man tänker likadant kring eleven, där man hittar lösningar tillsammans. Sen är där ju vissa lärare som inte visar något intresse alls och då är det ju lite svårt att få till det ju. Man får lösa det själv, om

något ska lösas. Det är ju svårt när man inte får något tillbaka från specialläraren, alltså när de inte har någon koll. Då löser jag det själv (Elevassistent-P1).

Även Speciallärare-P1 diskuterade att det kunde uppstå konflikter om de olika professionerna har olika tank kring eleverna. Hen påtalade att det var ok när det var gemensam planering, för då kunde professionerna diskutera med varandra. Det var svårare när det var i klassrummet, då Speciallärare-P1 menade att det kunde skapa förvirring för eleverna då det inte var ett tydligt innehåll. Elevassistent-P1 beskrev att svårigheter kunde uppkomma när elevassistent och speciallärare hade olika tankar kring en elev och båda tyckte att de hade rätt och stod på sig. Hen berättade att förr hade hen jobbat med en speciallärare som tydligt hade uttalat att den alltid hade rätt och att de andra ”bara” var elevassistenter. Elevassistent-P1 menade att det var ofta ett svårt samarbete, då hen kände sig nedtryckt av specialläraren. Hen hävdade att hen inte kände uppskattning av sina kollegor i några situationer i skolan. Hen berättade att hen hade arbetat som speciallärare under en tid och därför kunde informera de nya speciallärarna om eleverna och i det sammanhanget kunde hen känna uppskattning. Speciallärare-P1 beskrev att hen kände uppskattning av sina kollegor då det var schemabrytande aktiviteter när hen var samordnare för aktiviteterna. Hen menade att hen fick uppskattning av elevassistenter på vissa lektioner. Hen förklarade att det ibland räckte med en tumme upp från en kollega för att förstå att det som hen hade gjort var uppskattat av kollegan.

5.2.3 Sammanfattning av samarbetets utformning – hinder och möjligheter på de olika skolorna

- Samtliga informanter påtalade att möjligheten till gott samarbete var avhängigt av god personkemi mellan professionerna.
- Speciallärarna påtalade att det handlade om att lyssna på varandra och i vissa fall hjälpas åt med arbetsuppgifterna.
- Elevassistenterna beskrev att det kunde uppstå svårigheter i samarbetet om speciallärarna tydligt visade att det var de som bestämde och inte alls lyssnade på elevassistenterna.
- Speciallärarna kände sig i högre grad mer uppskattade än vad elevassistenterna gjorde.

5.5 Teoretisk tolkning

I detta avsnitt tolkas resultatet av intervjuerna utifrån det teoretiska ramverk som studien bygger på. De begrepp som används som utgångspunkt i den teoretiska tolkningen är *mediering* och *situerar*, vilka beskrivs i kapitel 3 Teoretiskt ramverk. Genom Säljös (2016) sociokulturella ramverk har resultatet tolkats utifrån teman som utkristalliserat sig vid analys av resultatet. De teman som mejslats fram är hur informanterna anser att

elevassistenternas uppdrag är, vad elevassistenterna bidrar med i undervisningen samt samarbetets utformning.

5.5.1 Elevassistentens uppdrag utifrån ett sociokulturellt perspektiv

Säljö (2016) betonar att ett sociokulturellt perspektiv handlar om att människor påverkar varandra genom hur de agerar utifrån egna erfarenheter och kunskaper och att de tolkar sin omgivning utifrån en förförståelse om hur världen ser ut utifrån deras kultur och tradition. På Sveaskolan och Parkskolan menade samtliga elevassistenter att de var mycket viktiga för verksamheten och att skolformen inte skulle klara sig utan deras profession. Säljö beskriver *mediering* som att människan inte står inför en blank och otolkad omvärld utan tvärtom använder människan intellektuella och fysiska redskap för att tolka den värld den möter. Utifrån Säljös tankar kring mediering kan det tolkas som att elevassistenterna besvarar intervjufrågorna utifrån sin egen föreställningsvärld och därför ser de enbart sin egen roll och inte speciallärarens perspektiv, utifrån vilka intellektuella och fysiska redskap elevassistenter kontra speciallärare är vana att använda. Även speciallärarna ger sina svar utifrån deras erfarenheter, men Speciallärare-S1 belyser hur hen försöker se vissa aspekter utifrån elevassistentens roll och på så sett går hens handlande emot vad Säljö säger kring mediering. Speciallärare-S1 diskuterar hur hen jobbar för att fördela omsorgsbiten kring eleverna mellan elevassistenter och specialläraren själv och inte enbart lämna dessa omsorgsuppgifter till elevassistenterna. Utifrån Säljös tankar om mediering, där omvärlden tolkas utifrån den egna förförståelsen, kan det tänkas att Speciallärare-S1 är uppvuxen i en miljö där människor delade på uppgifter och inte hierarkiskt fördelade uppgifterna utifrån vilken ställning i gruppen personerna hade – Speciallärare-S1 handlade förmodligen utifrån sina erfarenheter och den kultur hen var uppväxt med.

Speciallärare-S2 menade att elevassistenten ofta blev en kommunikationscentral mellan specialläraren och eleven och att elevassistenten var den som fick bäst kontakt med eleverna eftersom elevassistenterna alltid var nära eleverna under både lektioner och raster. Nilholm (2016) beskriver att allt sker i ett sammanhang och att mening skapas genom framförallt kommunikation. Utifrån Nilholms ovan beskrivna tankar kan det tolkas att eftersom elevassistenterna hela tiden är närmast eleverna och tolkar deras behov till specialläraren missar speciallärarna den interaktion som krävs för att skapa mening och sammanhang för eleven i relation till specialläraren. Samtliga elevassistenter beskrev att de var med eleverna under hela skoldagen. Elevassistenterna beskrev att de upplevde att de hade en nära kontakt och en djupare interaktion med eleverna. Närheten till eleverna, kan ha en naturlig förklaring, då elevassistenterna utifrån sitt uppdrag och arbetsavtal hela tiden var fysiskt på plats nära elevgruppen. Den nära kontakten som elevassistenterna beskrev att de hade till eleverna, kan även tolkas utifrån Nilholms (2016) tes kring att kommunikation är viktigt för att skapa ett sammanhang och skapa mening. En ständig kontakt elev-elevassistent, kan härmed sägas skapa ett band av mening och sammanhang, elevassistent och elev emellan. Både speciallärarna, med undantag av Speciallärare-S1,

och elevassistenterna uttryckte att det var elevassistenterna som var närmast eleverna på grund av att interaktionen mellan elevassistent och elev pågick under en längre tid än samspelet mellan speciallärare och elev. Speciallärare-S1 beskrev hur hen fördelade omsorgsuppgifterna mellan personalen i gruppen och på så sett menade hen att hen kom nära och hade en god relation till eleverna i gruppen. Även här kan Säljös (2016) tankar kring mediering och situerat nyttjas där människan ser händelser och skeenden genom att använda sina erfarenheter och tolka omvärlden och dess händelser utifrån sin egen föreställningsvärld. Speciallärare-S1 utgår från sin världsbild när hen menar att hen har en nära relation till eleverna i gruppen och övriga speciallärare och elevassistenter utgår från sina föreställningsvärldar när de uttrycker hur de anser att interaktionen mellan elev och personal ser ut.

Under intervjuerna framgick det att arbetsbelastningen var ojämn mellan elevassistenterna på Parkskolan. Elevassistent-P1 beskrev att ansvarskänslan inte fanns bland alla kollegor, vilket bidrog till att vissa elevassistenter tog ett betydligt större ansvar för eleverna och uppgifterna kring dem. Om denna beskrivning av elevassistenters ojämna arbetsfördelning på Parkskolan tolkas utifrån Säljös (2016) tankar kring mediering och situerat utgår Elevassistent-P1 från sin egen erfarenhet och agerar utifrån kunskaper från exempelvis tidigare jobb. Om även Elevassistent-P1:s kollegors agerande tolkas utifrån Säljös teorier kring mediering, där kollegorna utgår från sina erfarenheter och kunskaper, kan det innebära att de gör sina uppgifter efter bästa förmåga.

På båda skolorna påtalades det att elevassistenterna förväntades att inte enbart arbeta med omsorgsgivande uppdrag utan också med pedagogiska uppgifter. Elevassistent-S1 menade att hen inte hade pedagogisk utbildning och antydde att planering och uppföljning låg utanför hens profession. Hen uttalade att det mer var förvaring än skola om hen skulle ansvara för och lägga fullt fokus på att vara tillsammans med eleven under hela dess skoldag och samtidigt skapa arbetsmaterialet till samma elev. Om man ska hårdra Säljös (2016) tankar om människans interaktion och erfarenhetsbyte, kan det kanske hävdas att elevassistenten har i interaktion och i samspel med specialläraren jobbat med pedagogiskt material varav det erfarenhetsutbytet eventuellt skulle räcka för att elevassistenten på egen hand ska kunna arbeta med eleverna. Säljö hävdar att genom interaktion kan människor utbyta erfarenheter, vilket kan bidra till utveckling. Det skulle kunna hävdas, utifrån Säljös tankar kring mediering, att elevassistenten har medierat kunskap genom samarbetet med specialläraren, varmed elevassistenten kan tänkas ta över vissa arbetsuppgifter som egentligen åligger specialläraren utan att elevens rätt till utveckling åsidosätts.

5.5.2 Hur elevassistenterna bidrar till undervisningen sett ur ett sociokulturellt perspektiv
Säljö (2016) beskriver hur samspelet och interaktionen mellan människor har bidragit till att människan har utvecklats och lärt sig av andra personers tidigare erfarenheter.

Speciallärare-S1 förklarade att hen ser elevassistenterna som en tillgång i gruppen då deras erfarenheter och personligheter skapar en bredd som Speciallärare-S1 förespråkar. Om Speciallärare-S1s tankar tolkas utifrån Säljö tankar om mediering och situerat, kan det betyda att professionerna lär av varandra och att de ser varandra som förebilder, precis som Säljö beskriver det. Speciallärare-S1 betonar vidare att hen tycker att elevernas lärande gynnas av att personalen är olika och har olika erfarenheter. Det kan tolkas som att Speciallärare-S1s synsätt genomsyras av ett sociokulturellt perspektiv på lärande.

Speciallärare-S2 förklarade att elevassistenterna hjälpte eleverna att utföra sina, av specialläraren, planerade arbetsuppgifter i klassrummet. Hen beskrev vidare att elevassistenterna ofta kom med idéer, men betonade vikten av att lyssna på varandra. Om forskaren utgår från Säljö (2016) tankar om att människan lär sig genom interaktion med andra, går det att utläsa, utifrån vad Speciallärare-S2 beskrev, att denna interaktion och ömsesidigt lyssnande var viktig i gruppen. Elevassistent-S2 diskuterade även hen att personalen lär sig av varandra genom bland annat kollegialt lärande och även här går det att dra paralleller till Säljö teori utifrån att människor lär och utvecklas tillsammans.

På Parkskolan menade Speciallärare-P1 att elevassistenterna bidrog med kunskap om teckenspråk, vid ombyte till idrottsundervisningen, hygien och vid matsituationerna. Hen ansåg att elevassistenternas närvaro i klassrummet var viktig, men preciserade inte varför. Här genomsyras inte speciallärarens tankar av Säljö (2016) synsätt. Elevassistent-P1 förklarade att det varierade med vad hen hjälpte till med i klassrummet beroende på vilken speciallärare hen jobbade tillsammans med, vilket samtliga elevassistenter höll med om. Elevassistent-P1 berättade att vissa speciallärare delade ut en uppgift till eleverna, men det var elevassistenterna som förklarade för eleverna hur de skulle lösa uppgiften. Säljö (2016) beskriver situerat med att människor handlar med utgångspunkt i sina erfarenheter och med utgångspunkt i förvärvade kunskaper utifrån vad individen upplever att situationen kväver. Ovan påtalade Elevassistent-P1 att det var elevassistenterna som förklarade hur uppgifterna skulle lösas och det gör de utifrån sina erfarenheter och kunskaper, precis som Säljö uttrycker kring sociokulturell teori.

5.5.3 Samarbetets utformning sett ur ett sociokulturellt perspektiv

Samtliga elevassistenter beskrev att samarbetet mellan professionerna var komplext och att det var avhängigt av vilken speciallärare de samarbetade med. Det lyftes fram både positiva och negativa erfarenheter av hur samarbetat hade fungerat. Även speciallärarna betonade att relationen mellan de olika individerna spelade in i hur väl samarbetet fungerade. Säljö (2016) beskriver människan som kommunikativ och att interaktion och samspel mellan individer är en grundpelare inom sociokulturell teori. Den interaktion och det samspel som Speciallärare-S1 påtalade då professionerna i mentorsgruppen delade på omsorgsuppgifterna kan, utifrån Säljö beskrivningar av att interaktion och samspel skapar kunskaper,

tolkas som att samarbetet och interaktionen fungerar väl. Speciallärare-S2 beskrev att hen upplevde att hen gjorde ett bättre jobb när elevassistenterna kom med tankar och idéer och detta kan tolkas som att interaktion mellan olika professioner är mycket viktig för verksamhetens utveckling. Säljö (2016) menar att när människan möter omvärlden och via detta samspel med andra människor leds utvecklingen framåt. Det går att applicera dessa tankar i det som Speciallärare-S2 berörde kring interaktion i klassrummet.

Elevassistenterna hade alla upplevt ett obekvämt samarbete med en speciallärare och elevassistenterna förklarade att det berodde på att specialläraren i de lägena hade satt sig själv högst upp i näringskedjan och elevassistenten beskrevs som ”bara” elevassistenter. Elevassistent-P1 beskrev att hen hade känt sig nedtryckt av en speciallärare och här går det knappt att applicera Säljö (2016) tankar kring interaktion och samspel eftersom det inte i hög grad förekom ett samarbete eller samspel, enligt Elevassistent-P1. Om forskaren istället fokuserar på vad Säljö beskriver kring mediering, vilket menas att situationer är färgade av den kultur som råder där människor befinner sig, kan det tolkas att kulturen på den skola där Elevassistent-P1 kände sig nedtryckt kan ha varit på det sätt att speciallärarna stod över elevassistenterna i hierarkin och på grund av det såg samarbetet ut som det gjorde.

Speciallärarna uttryckte att de kände mer uppskattning än elevassistenterna. Speciallärare-P1 menade att vid schemabrytande aktiviteter då hen ansvarade för gemensamma aktiviteter, det var vid dessa tillfällen som hen kände sig mest uppskattad av kollegor. Speciallärare-S1 påtalade att hen mest kände uppskattning från sina pedagogkollegor. Utifrån Säljö (2016) tankar kring interaktion och samspel kan det antas att speciallärarna samarbetar i högre utsträckning än speciallärare och elevassistent och därför är känslan av uppskattning större inom än mellan professionerna.

Säljö (2013) beskriver människan som medierande resurser för varandra och förklarar att exempelvis en menande blick berättar för den man interagerar med hur den ska agera i situationen. Om forskaren utgår från dessa tankar i tolkningen kan det innebära att en blick från den speciallärare som Elevassistent-P1 upplevde som nedtryckande kan av Elevassistent-P1 upplevas svår på grund av att det har varit så tidigare.

5.6 Slutsatser

- Uppdraget för elevassistenterna i gymnasiesärskolorna där studien genomfördes var mångfacetterat och handlade både om omsorgsuppgifter, exempelvis toalettbesök och matsituationer, och pedagogiska uppgifter, exempelvis arbeta ”en-till-en” med elever utifrån pedagogiskt material.
- Elevassistenterna förväntades många gånger ta ett stort ansvar vad gällde pedagogiska uppgifter, vilket inte alltid uppskattades eftersom elevassistenterna ansåg att pedagogisk planering och uppföljning inte ingick i deras profession.
- I undervisningen bidrog elevassistenterna bland annat med teckenstöd, ombyte och förflyttningar mellan aktiviteter, men även med att stötta eleverna att genomföra pedagogiska uppgifter. Elevassistenterna menade att de tydliggjorde uppgifterna för eleverna och förklarade på ett sätt som eleverna förstod.
- Genom sin mångåriga erfarenhet i yrket bidrog elevassistenterna med sina kunskaper och erfarenheter om elever i gymnasiesärskolan.
- Samarbetet mellan professionerna var avhängig av god personkemi och samtliga elevassistenter hade både goda och mindre goda exempel de lyfte.
- Nyckeln till samarbete var enligt speciallärarna ett ömsesidigt lyssnande, medan elevassistenterna menade att inställningen till elevassistenternas profession bland speciallärarna som var den avgörande faktorn.

6. Diskussion

Avsnittet inleds med en metoddiskussion där jag kritiskt diskuterar metoden som använts. Därefter följer en resultatdiskussion utifrån slutsatserna från studien, vilka ställs i relation till syftet med arbetet. Slutsatserna ställs även i relation till tidigare forskning. Slutligen diskuteras praktisk relevans samt gives förslag på framtida forskning.

6.1 Metoddiskussion

Själva ingången till studiens forskningsområde har framkommit utifrån eget intresse och egna erfarenheter av att jobba både som elevassistent och speciallärare inom särskolan. Forskaren ville undersöka hur elevassistenten och specialläraren såg på elevassistentens uppdrag och roll i gymnasiesärskolan och intentionen var att bidra med kunskap inom området. För att nå syftet med studien användes en kvalitativ metod och ett sociokulturellt perspektiv har sedan använts för att analysera resultaten utifrån intervjuerna. Kvale och Brinkmann (2014) beskriver att en kvalitativ forskningsintervju söker varierande aspekter av informantens bild av sin omvärld. Att använda semistrukturerade intervjuer som metod visade sig vara framgångsrikt. Tack vare guiden blev mötena med informanterna avslappnade och en form av samtal mellan två parter, där intervjuguiden kunde användas som just en guide (Bryman, 2011) med möjligheten att avvika, när det behövdes ställas följdfrågor eller ges förtydligande svar. Bryman påtalar att vid kvalitativ forskning läggs vikten vid respondenternas egna synsätt och uppfattningar och jag upplever att så var fallet med intervjuerna. Tanken var att även använda observationer i studien, men det valdes bort av tidsskäl. Om observationer hade prioriterats och genomförts innan intervjuerna kanske djupare perspektiv hade nåtts. Om observationerna hade diskuterats vid efterföljande intervju kanske mer empiri hade framkommit och kunnat analyseras ännu djupare. Fangen och Sellerberg (2011) menar att observation för forskaren närmare deltagarna i sin undersökning och det kan också innebära att forskaren får tillgång till saker som deltagarna inte valt, eller tänkt ta upp under en intervju.

Urvalet av informanter var målinriktat (Bryman, 2011) och informanter valdes utifrån att de inte är i beroendeställning eftersom det hade kunnat påverka intervjuaren. Om andra informanter hade valts ut hade kanske studiens resultat sett annorlunda ut varmed det inte går att dra några generella slutsatser utifrån resultatet. Innehållsanalysen gjordes utifrån studiens syfte och frågeställningar och det var en metod som fungerade väl.

Mina egna erfarenheter och min grundsyn på människan kan ha påverkat hur intervjuerna genomfördes samt hur resultatet har bearbetats och tolkats. Jag anser att elevassistentrollen i gymnasiesärskolan är vital och det kan ha påverkat hur resultaten tolkats. Ansatsen har inte varit att dra några allmängiltiga slutsatser utifrån resultatet, utan tanken var att påbörja

en tankeprocess där elevassistenternas erfarenhet och kompetens belyses på ett relevant sätt.

6.2 Resultatdiskussion och slutsatser

Genom studiens genomförande har forskaren fått ta del av speciallärare med inriktning utvecklingsstörning och elevassistenters tankar kring elevassistenternas uppdrag inom undervisning i gymnasiesärskolan. Studien visade exempelvis att det var skillnad på känslan av uppskattning utifrån vilken profession informanterna hade.

6.2.1 Samarbete och uppskattning

Östlund (2017) beskriver att låg uppskattning är en av många faktorer till att elevassistenter ofta byter jobb och inte stannar kvar inom yrket. Östlunds resonemang kring en elevassistentgrupp som sällan får känna sig uppskattade i arbetet, sammanfaller med resultatet i föreliggande studie. Samtliga elevassistenter i studien påpekade att deras skola hade stannat utan deras profession och det är en viktig aspekt att få med. Elevassistentrollen är självklart otroligt viktig i gymnasiesärskolan, men även speciallärarrollen är vital för att gymnasiesärskolan ska vara en bra skolform för elever med funktionsnedsättningar. Elevassistent-S1 påtalade att skolan hade stannat utan hans profession i gymnasiesärskolan och samtidigt beskrev hen att hen inte har utbildning i pedagogik och därför inte bör eller kan ta ansvaret för en elevs fulla skoldag med omsorg, pedagogiska uppgifter, planering och uppföljning. Hens roll och funktion är otroligt viktig för eleverna och för specialläraren, men intervjuaren indikerar ett behov av ömsesidighet, där elevassistenten också behöver specialläraren i undervisningen är en viktig aspekt att lyfta fram. Östlund (2017) beskriver att om speciallärare och elevassistenter får utveckla sitt samarbete kan det leda till att elevassistenterna känner sig mer behövda och värdefulla i uppdraget. Även Blatchford et al. (2012) diskuterar samspel mellan professionerna och menar att det inte har lagts tillräckligt med uppmärksamhet på att studera samspelet. Hedegaard-Sørensen och Langer (2012) beskriver också vikten av ett nära samarbete mellan lärarna och elevassistenterna för att specialskolan ska fungera optimalt och i slutsatserna av studien framkom det att ett gott samarbete mellan professionerna var avhängigt av god personkemi och om personkemin inte stämmer kan det vara svårt med samarbete. Förväntas inte speciallärare och elevassistenter i gymnasiesärskolan vara professionella och ställa sig utanför personliga åsikter om sina kollegor i sitt arbete? Resultatet från föreliggande studie visar att elevassistenter har blivit bemötta på ett allt annat än ett professionellt sätt och elevassistenterna hävdar att speciallärarna, i vissa fall, ser sig själva som förmer och har högre status än elevassistenterna, vilket försvårar samarbete professionerna emellan. Speciallärare-P1 påtalade att det handlar om vilken elevassistent man har i klassrummet och vilken relation, både till specialläraren och eleverna, de har. Speciallärarna i denna studie menade att ett ömsesidigt lyssnande var samarbetets framgång, medan elevassistenterna förklarade att den avgörande faktorn för gott samarbete professionerna emellan var speciallärarnas inställning till elevassistenter överlag. Östlund (2017) förklarar

att om speciallärare och elevassistenter får utveckla samarbetet kan det förändra hur elevassistenterna ser på sig själva. I skolan pratas det ofta om att tiden inte räcker till och att utveckla samarbete tar tid och kraft. Martin och Alborz (2014) beskriver att pedagogerna i deras undersökning påtalar att det saknas tid att tillmötesgå elevassistenternas önskemål då tiden upptogs av andra krav. Östlund (2017) menar att om samarbetet mellan professionerna utvecklas kan det få positiva effekter som speglar av sig på många håll. Skolledare bör kanske planera in teambuildningsdagar i början av läsåret så att kollegor får lära känna varandra och träna på samarbete i olika sammanhang. Östlund påtalar att elevassistenter ofta byter jobb på grund av olika aspekter och följderna blir att det är många elevassistenter som är nya varje läsår och om samarbetsövningar "tvingar" professionerna att tillsammans åstadkomma något, stort eller litet, kan det skapas en "vi-känsla" som är viktig då man ska jobba nära varandra med elever i gymnasiesärskolan.

6.2.2 Elevassistenternas uppdrag

Östlund (2012) förklarar elevassistentrollen som mångfacetterad. Författaren beskriver vidare att elevassistenten jobbar elevnära med både omsorgsgivande och undervisningsuppgifter, vilket även de informanter som intervjuats svarat. Östlund menar vidare att elevassistenten skapar en länk, en interaktion, mellan elev och speciallärare. Denna länk påtalade elevassistenterna i denna studie också, då de beskrev att de tydliggjorde speciallärarens pedagogiska uppgifter till eleverna och menade att de förklarade så att eleverna förstod uppgiften. Detta uttalande och denna tanke från elevassistenterna i studien kan vara oroande om specialläraren har en specifik tanke att exempelvis utmana eleven med en svårare uppgift. Det kan även leda till att det faktiskt inte är specialläraren som bär ansvaret för undervisningen, vilket beskrivs som krav enligt Skolverket (2016). Specialläraren bör ha ett syfte med uppgifterna denna presenterar för eleven och om elevassistenterna förtydligar och förklarar uppgifterna försvinner kanske speciallärarens syfte med uppgiften och specialläraren kan inte bedöma det den hade tänkt. Östlund (2017) beskriver att eleven riskerar att inte ställas inför relevanta utmaningar, vilket kan liknas vid att eleven får uppgifter förtydligade för sig av elevassistenten.

Blatchford et al. (2012) beskriver att det är ett stort antal elevassistenter som jobbar i skolorna varje dag och författarna belyser att det måste omvärderas kring hur elevassistenterna används idag. De menar vidare att det vanligaste sättet att använda elevassistenter är att ge dem en pedagogisk roll, med författarna påpekar att det är orimligt att förvänta sig att elevassistenterna ska axla en pedagogroll i klassrummet. I föreliggande studie har flera elevassistenter uttalat att de förväntas ta ett stort ansvar vad gäller pedagogiska uppgifter och det överensstämmer med det Blatchford et al. beskriver. Elevassistent-S1 påtalade att hen inte ansåg att pedagogisk planering och uppföljning ingick i rollen som elevassistent och Blatchfords et al. forskning stöder Elevassistent-S1:s tankar. Även Östlund (2017) diskuterar att om elevassistenten får ta för mycket ansvar för undervisning och planering kan det leda till att specialläraren distanserar sig från sitt

uppdrag och lämnar med andra ord över ansvaret till elevassistenterna. Elevassistenterna behöver i många fall arbeta "en-till-en" med eleverna, men det är specialläraren som ska planera uppgifterna. Elevassistenter behöver vara flexibla och kunna ta egna initiativ i vissa situationer, men de måste också vara flexibla och vara beredda på handledning kring undervisningen, bemötande etcetera. Dessvärre kan det krocka mellan professionerna då det förväntas handledning kring bland annat elever, undervisning och förhållningsätt. Östlund (2017) förklarar att inte alla lärare i särskolan har utbildning och erfarenhet av handledning. Speciallärare har i skrivande stund enbart 7,5 hp professionella samtal, att jämföra med specialpedagoger som har 30 hp handledning och professionella samtal, och då har speciallärare ett helt annat utgångsläge än specialpedagoger. Ahlefeldt Nisser (2014) beskriver att specialläraren ska vara en kvalificerad samtalspartner genom att leda samtal med arbetslaget kring ämnesinriktningen. Har speciallärare tillräckligt med utbildning inom handledning/professionella samtal eller skulle en längre kurs i professionella samtal förändra situationen?

6.2.3 Elevassistenternas bidrag i undervisningen

I denna studie framkom det att elevassistenten bidrog med en mängd saker i klassrummet, bland annat med teckenstöd för de elever som är i behov av det stödet, förflyttningar mellan aktiviteter, stötta eleverna i det pedagogiska arbetet och bidrog med en mångfald i klassrummet med sin personlighet och sitt sätt att vara. Elevassistentyrket är ombyttligt och består av många delar, vilket Östlund (2012) belyser i sin avhandling. Östlund beskriver vidare att elevassistenten jobbar mycket elevnära och informanterna i denna studie styrkte detta. Sharma och Salend (2016) beskriver att eleverna blev beroende av elevassistenterna, varmed självständighet och samspel med andra elever blev lidande. Informanternas svar antydde att så var fallet, då de beskrev att de verkade som ett skikt mellan specialläraren och eleven, där elevassistenten många gånger gick in och förtydligade speciallärarens instruktioner. Även Östlund (2017) problematiserar elevassistentrollen i förhållande till eleven. Författaren beskriver att eleven riskerar att bli beroende av elevassistenten och på så sätt minskar självständighet och beroendet av vuxenhjälp ökar. I gymnasiesärskolan är vi beroende av elevassistenterna och deras funktion och uppdrag, men vi är även beroende av speciallärare med inriktning utvecklingsstörning för att få optimalt lärande för eleverna. Elevassistenterna och speciallärarna kompletterar varandra och har olika uppdrag utifrån profession, men utan den ena professionen fungerar inte den andra professionen. Det är viktigt att se de olika professionerna utifrån sitt specifika uppdrag och tillsammans kan professionerna förändra skolan och ha de bästa förutsättningar för att skapa en gymnasiesärskola som är framgångsrik utifrån varje elevs behov och förutsättningar.

6.3 Praktisk relevans

Denna studie har belyst den komplexa och mångfacetterade roll som elevassistenter i gymnasiesärskolan besitter. Både forskare, bland annat Östlund (2017), Blatchford et al.(2012), Sharma och Salend (2016), och informanterna i studien pekar på den svåra roll

som elevassistenter innehar. Elevassistenterna ska å ena sidan vara eleven behjälplig i alla situationer där eleven behöver stöd, å andra sidan ska elevassistenten inta en tillbakadragen roll i klassrummet och stå till speciallärarens ”förfogande”. Elevassistenten förväntas hjälpa till med både omsorgsinriktade uppgifter och pedagogiska uppgifter, men som Blatchford et al. påpekar är det orimligt att förvänta sig att elevassistenterna ska axla en pedagogroll i klassrummet. Studiens resultat pekar på att samarbetet mellan de båda professionerna inte fungerar tillfredsställande och det saknas tid för att jobba på samarbetet. Ett tydligt och gott samarbete mellan professionerna bör eftersträvas och genom att interagera med varandra kan båda professionerna få ta del av varandras skolvardag och varandras uppdrag och på så sätt kanske skapa en förståelse för varandra. Det känns relevant att återknyta till inledningen där Högskoleförordningen (SFS 2007:638, SFS 2011:186) föreskriver att specialläraren ska vara en kvalificerad samtalspartner inom sitt ämne och där det är specialpedagogen som ska fungera som handledare till sina kollegor. Det bör med andra ord finnas en erfaren specialpedagog inom varje gymnasiesärskola, vilken är van vid att handleda sina kollegor och kunna stötta specialläraren kring just handledning.

Det känns viktigt att skapa en förståelse för de olika yrkesrollerna inom gymnasiesärskolan för att kunna få till samarbetet som nämns ovan. Det handlar om en grundinställning hos varje enskild individ, men denna grundinställning måste förändras för att skapa förändring. Författarens förhoppning är att bidra med en positiv syn på elevassistenten och dess uppdrag och skapa en form av förståelse kring det komplexa uppdraget elevassistenten innehar. Både nationell och internationell forskning visar på att samarbete mellan speciallärare och elevassistenter inte är tillfredsställande och bland annat Östlund (2017) beskriver att om professionerna får utveckla sitt samarbete kan det leda till att elevassistenterna känner sig mer värdefulla och mer behövda utifrån sitt uppdrag i särskolan. Resultatet från denna studie visar även den ibland på ett icke-fungerande samarbete och det beror enligt elevassistenterna i studien på speciallärarens inställning till elevassistenter i allmänhet. Enligt speciallärarna är ett gott samarbete ett resultat av ett ömsesidigt lyssnande och båda professionerna menar att samarbetet är avhängigt en god relation mellan de olika yrkesrollerna. För att utveckla samarbetet mellan professionerna kan ett avstamp tas i denna studie genom att uppmärksamma vad ett gott samarbete betyder för respektive profession och jobba utifrån det. Skolledare bör främja samarbetet för att utveckla sin skola och sina medarbetares förhållningssätt och inställning till varandra och varandras uppdrag i särskolan. Genom att ta del av resultatet i denna studie kan skolledare bli uppmärksamma på vad som kan främja ett samarbete mellan professionerna och jobba för att skapa en förståelse för de olika roller som förekommer i särskolan och göra professionerna än mer medvetna om att de behöver varandra.

6.4 Egen reflektion utifrån studiens slutsatser

Då jag granskar studien kan jag skönja att svaren som framkommit vid intervjuerna i någon grad var förväntade. Min erfarenhet av att jobba som både elevassistent och speciallärare i gymnasiesärskolan har fått mig att se den markanta skillnaden som finns mellan elevassistenter och speciallärare. Dagligen möter jag elevassistentkollegor som inte känner sig uppskattade för sitt arbete och resultatet i studien visar på just detta. Elevassistenterna känner låg eller ingen uppskattning av kollegor eller ledning, medan speciallärare i högre utsträckning upplever uppskattning. Jag som har jobbat under båda professionerna och är uppvuxen med en förälder som arbetar som elevassistent har svårt att se bekymret kring varför det är en sådan markant skillnad mellan speciallärare och elevassistenter. Givetvis har jag en annorlunda utbildning än mina elevassistentkollegor, men all personal på skolan ska vara värda lika mycket och varje röst ska kunna höras. Jag kan genom denna studie skönja att elevassistenterna inte känner uppskattning och det är bekymmersamt. Det kan tänkas att om elevassistenterna hävdar att bekymret handlar om speciallärares inställning till elevassistentyrket, då är bekymret ställt på ett annat plan. Hur kan vi i särskolan då jobba för en positivare syn på elevassistenternas uppdrag och yrke?

6.5 Framtida forskning

Vid fortsatta studier kring elevassistentens uppdrag och funktion i gymnasiesärskolan skulle forskaren med fördel kunna genomföra en efterföljande observation när intervjuer har genomförts. En eller flera efterföljande observationer kan ge tyngd åt informanternas tankar, men även ge forskaren ytterligare en dimension att beakta i bearbetandet av empirin. Vid observationer kan forskaren upptäcka saker som inte benämns av informanterna vid intervjuerna, utan där forskaren kan fokusera på hur professionerna bemöter varandra, talar till varandra och vilket talutrymme som ges de olika professionerna vid exempelvis möten. Vid fortsatt forskning skulle samspelet mellan speciallärare och elevassistenter kunna belysas ytterligare och på ett fördjupat sätt, vilket skulle kunna bidra till bättre förståelse professionerna emellan. Det skulle med fördel kunna användas en annan teoretisk ansats för att urskilja exempelvis känslan av sammanhang, KASAM, hos elevassistenterna.

Det skulle vara intressant att genom interventionsforskning forska kring om arbetet med att utveckla ett mer gynnsamt arbetsklimat mellan professionerna inom särskolan skulle kunna gynna elevers kunskapsutveckling.

Referenser

von Ahlefeldt Nisser, D. (2014). Specialpedagogers och speciallärares olika roller och uppdrag: Skilda föreställningar möts och möter en pedagogisk praktik. *Nordic Studies in Education*, 34(4), 246-264. ISSN 1891-5914

Blatchford, P., Webster, R., & Russell, A. (2012). Challenging the Role and Deployment of Teaching Assistants in Mainstream Schools: The Impact on Schools. Final report on findings from the Effective Deployment of Teaching Assistants (EDTA) project. *Dept. of Psychology and Human Development Institute of Education, University of London*.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 upplagan. Malmö: Liber ekonomi.

Fangen, K., & Sellerberg, A-M. (2011). *Många möjliga metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Hedegaard-Sørensen, L., & Langager, S. (2012). *Samarbetskunst, arbejdsfælleskaber og samarbejdsrelationer på specialskoler*. Aarhus: Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.

Klang, N., Gustafson, K., Möllås, G., Nilholm, C., & Göransson, K. (2017). Enacting the role of special needs educator – six Swedish case studies. *European Journal of Special Needs Education*, 32(3), 391-405. ISSN: 0885-6257

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Martin, T., & Alborz, A. (2014). Supporting the education of pupils with profound intellectual and multiple disabilities: the views of teaching assistants regarding their own learning and development needs. *British journal of special education*, 41(3), 309 – 327. ISSN: 0952-3383

Mäensivu, K-T., Uusiautti, S., & Määttä, K. (2012). Special Needs Assistants – The Special Characteristic and Strength of the School System of Finland. *European Journal of Educational Research*, 1(1), 23-36. ISSN: EISSN-2165-8714

Nilholm, C. (2016). *Teori i examensarbetet: en vägledning för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.

Repstad, P. (2007). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. 4 upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Sharma, U., & Salend, S. J. (2016). Teaching Assistants in Inclusive Classrooms: A Systematic Analysis of the International Research. *Australian Journal of Teacher Education*, 41(8). <http://dx.doi.org/10.14221ajte.2016v41n8.7>

SFS 2007:638. Examensordning för specialpedagogexamen.

SFS 2011:186. Examensordning för speciallärarexamen.

Skolverket (2016). *Legitimation för speciallärare. Om behörighet att undervisa som speciallärare och som lärare i särskola och specialskola*. Hämtad från https://www.mdh.se/polopoly_fs/1.98048!/Menu/general/column-content/attachment/Legitimation%20for%20speciallarare.pdf

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2013). *Lärande och kulturella redskap. Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2016). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Östlund, D. (2012) *Deltagandets kontextuella villkor: fem träningskoleklassers pedagogiska praktik*. (Doctoral Thesis, Malmö Studies in Educational Sciences, No 67). Malmö: Malmö högskola. Tillgänglig: <http://muep.mau.se/handle/2043/14443>

Östlund, D. (2017). Elevassistenter: en möjlighet eller ett hinder för elevers inkludering och delaktighet. *Specialpædagogik*, 37(3/4), 106-117. ISSN 0107-0649

Bilaga 1

1. Vad är din yrkestitel?
Vad har du för utbildning?
Vad saknar du i din utbildning? Vad önskar du mer av?
Hur länge har du arbetat inom yrket?
2. Har du möjlighet till fortbildning på arbetstid? Kollegialt lärande?
3. Hur ser du på ditt uppdrag som speciallärare/elevassistent? Vilka befogenheter och vilket ansvar har du? Hur skulle du beskriva ditt uppdrag?
4. Hur ser du på elevassistents roll och uppdrag i gymnasiesärskolan?
5. Vilken betydelse anser du att elevassistenterna i gymnasiesärskolan har?
6. Finns det något specifikt som elevassistenterna bidrar till i undervisningen?
7. Vilka positiva respektive negativa komponenter kan du se med elevassistenternas uppdrag och roll?
8. Hur ser samarbetet ut mellan speciallärare och elevassistenter ut kring eleverna?
9. Kan det uppstå komplikationer när två yrkesgrupper ska samarbeta för elevens bästa?
10. Vem vänder du dig till om du är osäker kring en elev eller specifik situation?
11. I vilka situationer känner du dig uppskattad av dina kollegor?